PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. gruodžio 13 d. *

É. R., O. O., J. R., A. R., B. P. R., gyvenantys Vaulx-en-Velin (Prancūzija),

T. D., J. D., D. D., V. D., gyvenantys Palaiseau (Prancūzija),

D. E., É. E., gyvenantys Ozoir-la-Ferrière (Prancūzija),

C. R., gyvenantis Vichy (Prancūzija), **H. R., M. S. R., I. R., B. R., M. R.**, gyvenantys Pau (Prancūzija),

C. S., gyvenantis Paryžiuje (Prancūzija),

atstovaujami advokato F. Honnorat,

ieškovai,

* Proceso kalba: prancūzų.

prieš

Europos Sąjungos Tarybą, atstovaujamą M. Balta ir F. Ruggeri Laderchi, vėliau M. Balta ir F. Florindo Gijón,

ir

Europos Bendrijų Komisiją, atstovaujamą D. Booss ir G. Berscheid, vėliau G. Berscheid ir T. van Rijn,

atsakoves,

dėl pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą pateikto ieškinio, kuriuo prašoma atlyginti ieškovų tariamai patirtą žalą dėl jų šeimos narių užsikrėtimo ir vėliau mirties nuo naujos Creutzfeldt-Jakob ligos atmainos, susijusios su galvijų spongiforminės encefalopatijos atsiradimu ir paplitimu Europoje – už kurią yra atsakingos Taryba ir Komisija,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(pirmoji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas R. García-Valdecasas, teisėjai J. D. Cooke ir I. Labucka,

posėdžio sekretorius J. Palacio González, vyriausiasis administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. vasario 16 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

I — *Galvijų spongiforminės encefalopatijos ir naujos Creutzfeldt-Jakob ligos atmainos atsiradimas bei Bendrijos ir nacionalinės kovos su jomis priemonės*

1 Galvijų spongiforminė encefalopatija (toliau – GSE), „galvijų smegenų kempinlige“ vadinama liga, priskiriama užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų grupei,

kurioms būdinga smegenų degeneracija, o tiriant nervų ląstelės atrodo kaip kempinė. Šios ligos pasireiškia po ramaus inkubacinio laikotarpio, per kurį sveikai atrodantys užkrėsti galvijai neturi jokių aiškių ligos požymių. Galima GSE atsiradimo priežastis – galvijams skirto ir „skrepi" liga sergančių avių baltymų turinčio pašaro paruošimo būdo pakeitimas. Liga užsikrečiama daugiausia per pašarą, būtent mėsos ir kaulų miltus, iš kurių nebuvo pašalintas užkrečiamasis agentas.

2 Pirmą kartą GSE buvo aptikta 1986 m. Jungtinėje Karalystėje. Epizootija greitai paplito šioje šalyje nuo 442 atvejų 1987 m. pabaigoje iki maksimalaus apie 37 000 atvejų skaičiaus 1992 metais. Nuo devintojo dešimtmečio pradžios GSE atvejų buvo nustatyta kitose valstybėse narėse.

3 1988 m. liepos mėn. Jungtinė Karalystė nusprendė, pirma, uždrausti prekiauti atrajotojų baltymų turinčiu atrajotojams skirtu pašaru ir, antra, gyvulių augintojams uždrausti atrajotojus šerti tokiu pašaru („Ruminant Feed Ban" įtrauktas į vėliau pakeistą Nutarimą dėl galvijų spongiforminės encefalopatijos (Bovine Spongiform Encephalopathy Order) (1988, SI 1988/1039)).

4 Nuo 1989 m. liepos mėn., siekdamos kovoti su GSE, Bendrijos institucijos taip pat ėmėsi priemonių. Dauguma šių priemonių buvo priimtos remiantis 1989 m. gruodžio 11 d. Tarybos direktyva 89/662/EEB dėl veterinarinių patikrinimų, taikomų Bendrijos vidaus prekyboje, siekiant sukurti vidaus rinką (OL L 395, 1989, p. 13) ir 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/425/EEB dėl Bendrijos vidaus prekyboje tam tikrais gyvūnais ir produktais taikomų veterinarinių ir zootechninių patikrinimų, siekiant užbaigti vidaus rinkos kūrimą (OL L 224, 1990, p. 29), kurios, kilus pavojui gyvūnų ir žmonių sveikatai, leidžia Komisijai imtis apsaugos priemonių.

5 1990 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimu 89/469/EEB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių Jungtinėje Karalystėje (OL L 225, 1990, p. 51) buvo įtvirtinti tam tikri prekybos Bendrijoje viduje iki 1988 m. liepos mėn. Jungtinėje Karalystėje atsivestais galvijais apribojimai. Šis sprendimas buvo iš dalies pakeistas 1990 m. vasario 7 d. Komisijos sprendimu 90/59/EEB (OL L 41, 1990, p. 23), pagal kurį šis draudimas eksportuoti galvijus iš Jungtinės Karalystės buvo pradėtas taikyti ir visiems senesniems negu šeši mėnesiai galvijams. 1990 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimas 90/261/EEB, iš dalies keičiantis Sprendimą 89/469 ir Sprendimą 90/200/EEB, dėl papildomų reikalavimų tam tikriems audiniams ir organams, nustatytų dėl GSE (OL L 146, 1990, p. 29), numatė, kad šio draudimo laikymasis turi būti užtikrintas gyvūnus ženklinant specialiu ženklu ir taikant kompiuterizuotų kortelių sistemą tam, kad juos būtų galima identifikuoti. Be to, 1990 m. kovo 6 d. Komisijos sprendimu 90/134/EEB (OL L 76, 1990, p. 23) GSE buvo įrašyta į ligų, apie kurias pagal 1982 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvą 82/894/EEB dėl pranešimo apie gyvūnų ligas Bendrijoje (OL L 378, 1982, p. 58) reikia pranešti, sąrašą.

6 1990 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendime 90/200/EEB dėl papildomų reikalavimų tam tikriems audiniams ir organams, nustatytų dėl GSE (OL L 105, 1990, p. 24), buvo nustatytos tam tikros priemonės, skirtos apriboti prekybą Bendrijos viduje tarp Jungtinės Karalystės ir kitų valstybių narių tam tikrais, ypač skerdimo dieną senesnių nei šešių mėnesių galvijų, audiniais ir organais, t. y. smegenimis, stuburo smegenimis, tonzilėmis, užkrūčio liaukomis, blužnimis ir žarnomis. Taip pat buvo uždrausta eksportuoti kitus žmogui vartoti neskirtus audinius ir organus bei nustatyta, kad kiekvienas galvijas, įtariamas esąs užsikrėtęs GSE, turi būti paskerstas atskirai ir, siekiant nustatyti ligą, turi būti ištirtos jo smegenys. Jei būtų patvirtintas GSE atvejis, sprendime reikalaujama sunaikinti gyvulio skerdieną ir kogalvius. 1992 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimu 92/290/EEB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių, susijusių su galvijų embrionais Jungtinėje Karalystėje (OL L 152, 1992, p. 37), visos valstybės narės buvo įpareigotos užtikrinti, kad į kitas valstybes nares nebūtų išgabenami galvijų embrionai, gauti iš patelių, kurios arba įtariamos sergant GSE, arba kurioms ši liga diagnozuota. Šiuo sprendimu Jungtinei Karalystei buvo uždrausta eksportuoti embrionus, gautus iš iki 1988 m. liepos 18 d. atsivestų gyvulių, ir ji buvo įpareigota imtis gyvuliams donorams identifikuoti būtinų priemonių.

7 1994 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimu 94/381/EB dėl tam tikrų apsaugos priemonių, susijusių su galvijų spongiformine encefalopatija ir šėrimu žinduolių kilmės baltymais (OL L 172, 1994, p. 23), visoje Bendrijoje buvo uždrausta atrajotojų pašarui naudoti žinduolių kilmės baltymus; tačiau valstybėms narėms, galinčioms taikyti sistemą, leidžiančią atskirti atrajotojų kilmės baltymus nuo ne atrajotojų kilmės baltymų, Komisija galėjo suteikti leidimą atrajotojus šerti kitos rūšies žinduolių kilmės baltymais.

8 1995 m. Creutzfeldt-Jakob ligos (toliau – CJL) priežiūros centras Edinburge (Jungtinė Karalystė) nustatė dešimt CJL atvejų. Šia neišgydoma ir mirtina neurologine liga suserga žmonės, ir ji priskiriama žmonių spongiforminės encefalopatijos šeimai. Nustatyti atvejai pakankamai skyrėsi nuo klasikinės CJL ir todėl buvo apibrėžti kaip nauja CJL atmaina (toliau – *CJLna*). Visi pacientai buvo jauni (nuo 19 iki 41 metų, vidutinis amžius – 29 metai), santykinai ilgai sirgo liga (vidutiniškai apie 13 mėnesių), kuri skyrėsi nuo klasikinės CJL, o atliekant autopsiją buvo nustatyta visiškai naujų histologinių požymių.

9 1996 m. kovo 20 d. *Spongiform Encephalopathy Advisory Committee* (toliau – SEAC), nepriklausoma mokslo įstaiga, įpareigota patarti Jungtinės Karalystės vyriausybei GSE srityje, išleido pranešimą, patvirtinantį dešimt CJLna atvejų ir nurodantį, kad „nors nėra jokio tiesioginio ryšio įrodymo, <...> (šiuo metu) įtikinamiausias paaiškinimas (būtų) tai, kad šie atvejai kilo dėl kontakto su GSE iki 1989 metais nustatyto draudimo naudoti tam tikrus nurodytų galvijų kogalvius."

10 1996 m. kovo 27 d. Komisija priėmė Sprendimą 96/239/EB dėl tam tikrų skubių priemonių, skirtų apsisaugoti nuo GSE (OL L 78, 1996, p. 47), draudžiantį iš Jungtinės Karalystės į kitas valstybes nares ir trečiąsias šalis išgabenti bet kokius galvijus ir bet kokią galvijieną arba iš jos pagamintus produktus. Šis sprendimas, be

kita ko, buvo skirtas: pirma, gyviems galvijams, jų spermai ir embrionams; antra, Jungtinėje Karalystėje paskerstų galvijų mėsai; trečia, iš Jungtinėje Karalystėje paskerstų galvijų pagamintiems produktams, galintiems patekti į žmonių arba gyvulių mitybos grandinę, ir medicinos, kosmetikos arba farmacijos produktams ir, ketvirta, žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltams.

11 1996 m. liepos 18 d. Europos Parlamentas sudarė laikinąją tyrimo komisiją dėl GSE. 1997 m. vasario 7 d. ši komisija parengė ataskaitą dėl tariamo pažeidimo arba blogo administravimo taikant Bendrijos teisę GSE srityje, nepažeidžiant Bendrijos ir nacionalinių teismų kompetencijos (toliau – tyrimo komisijos ataskaita). Šioje ataskaitoje nurodoma, kad Komisija, Taryba ir Jungtinės Karalystės valdžios institucijos blogai valdė GSE krizę, bei kritikuojama už veterinarijos ir sveikatos klausimus atsakingų Bendrijos komitetų veikla.

12 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas 97/534/EB dėl draudimo naudoti užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos pavojų keliančias medžiagas (OL L 216, 1997, p. 95) uždraudė naudoti „specifinę grėsmę keliančias“ medžiagas (toliau – SGM), t. y., pirma, senesnių negu dvylika mėnesių galvijų ir senesnių negu dvylika mėnesių avių ir ožkų arba galvijų, kuriems išdygo nuolatiniai priekiniai dantys, galvas, įskaitant smegenis ir akis, tonziles bei stuburo smegenis, ir, antra, avių ir ožkų blužnis. Įsigaliojus šiam sprendimui buvo visiškai uždrausta naudoti SGM bei galvijų, avių ir ožkų stuburus siekiant gauti mechaniškai atskirtą mėsą. Be to, SGM turėjo būti specialiu būdu sunaikinamos ir turėjo būti sudeginamos, nepažeidžiant papildomų valstybių narių priimtų priemonių dėl jų teritorijoje paskerstų gyvulių. Iš pradžių numatyta šio sprendimo įsigaliojimo data, t. y. 1998 m. sausio 1 d., vėliau buvo pakeista į 2000 m. birželio 30 dieną.

13 Tačiau 2000 m. birželio 29 d. Komisija priėmė Sprendimą 2000/418/EB, reglamentuojantį užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos pavojų keliančių medžiagų naudojimą ir iš dalies keičiantį Sprendimą 94/474/EB (OL L 158, 2000, p. 76); pastarasis sprendimas – tai 1994 m. liepos 27 d. Komisijos priimtas Sprendimas 94/474/EB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių, panaikinantis Sprendimus 89/469 ir 90/200 (OL L 194, 1994, p. 96). Sprendimas 2000/418 panaikino ir pakeitė Sprendimą 97/534 ir galiausiai reglamentavo SGM naudojimą, apibrėždamas, kokios galvijų, avių ir ožkų dalys turėjo būti po 2000 m. spalio 1 d. pašalintos ir sunaikintos. specialiu būdu, skirtu užtikrinti, jog nebus užkrečiama GSE. Šis sprendimas taip pat uždraudė tam tikrais atvejais naudoti šių gyvulių galvos ir stuburo kaulus bei taikyti tam tikrus skerdimo būdus.

14 2000 m. gruodžio 4 d. Taryba priėmė Sprendimą 2000/766/EB dėl tam tikrų apsaugos priemonių užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos atžvilgiu ir dėl gyvulių baltymų naudojimo gyvulių pašare (OL L 306, 2000, p. 32), kuris įsigaliojo 2001 m. sausio 1 d., ir nustatė valstybėms narėms draudimą maisto produktams laikomų, šeriamų arba auginamų naminių gyvulių pašare naudoti perdirbtus gyvulinius baltymus.

15 2001 m. rugsėjo 13 d. Audito Rūmai priėmė specialią ataskaitą Nr. 14/2001 dėl GSE (OL C 324, 2001, p. 1). Šioje ataskaitoje Audito Rūmai išnagrinėjo su GSE susijusias priemones, kurias Europos Sąjunga patvirtino ir įgyvendino, siekdama identifikuoti ir valdyti GSE atsiradimo ir paplitimo riziką bei pavojų, kurį ši liga gali kelti žmonių ir gyvūnų sveikatai. Audito Rūmai nustatė, kad Komisijos strategija GSE srityje bendrai yra pakankama ir pagrįsta turimomis mokslinėmis žiniomis, tačiau jos veiksmingumą sumažino tai, jog valstybės narės nepakankamai ją įgyvendina ir tai, kad Komisijos turimos poveikio valstybėms narėms priemonės, kad pastarosios ištaisytų padėtį, yra nepakankamos.

II — *Su ieškovais susijusios aplinkybės ir procedūros Prancūzijos administracinės ir teisminės valdžios institucijose*

16 Ieškovai pareiškė šį ieškinį kaip netiesiogiai nukentėję asmenys ir kaip penkių nuo CJLna 1996–2002 metais Prancūzijoje mirusių asmenų teisių perėmėjai.

17 É. R., O. O., J. R., A. R. ir B. P. R. yra atitinkamai 1996 m. sausio 4 d. mirusio 27 metų amžiaus H. E. R. tėvas, motina ir trys broliai.

18 T. D., J. D., D. D. ir V. D. yra atitinkamai 2000 m. vasario 4 d. mirusios 34 metų amžiaus L. D. motina, broliai ir sesuo.

19 D. E. ir É. E. yra 2001 m. balandžio 25 d. mirusio 19 metų amžiaus A. E tėvai. Be to, jie veikia kaip savo nepilnametės dukros J. E., t. y. A. E. sesers, teisėti atstovai.

20 C. R. yra 2002 m. vasario 10 d. mirusio 36 metų amžiaus F. R. našlė. Ji taip pat veikia kaip jų nepilnamečio vaiko teisėta atstovė, o D. R. H. R., M. S. R., I. R., B. R. ir M. R. atitinkamai yra F. R. tėvas, motina ir seserys.

21 C. S. yra 2002 m. gruodžio 14 d. mirusios 32 metų amžiaus S. C. S. našlys. Jis taip pat veikia kaip jų nepilnamečių vaikų M. S., S. S. S. ir A. S. teisėtas atstovas.

22 Ieškovai Prancūzijos administraciniame teisme šios valstybės valdžios institucijoms pareiškė ieškinius dėl žalos atlyginimo, siekdami nubausti jas už tariamai neteisėtus veiksmus dėl to, kad jos nesiėmė tinkamų priemonių užkirsti kelią GSE keliamam pavojui. 2005 m. spalio 5 d. Paryžiaus administracinis teismas (*Tribunal administratif de Paris*, Prancūzija) atmetė ieškovų ieškinius, nusprendęs, kad nukentėję asmenys galėjo užsikrėsti iki 1988 m. gegužės mėn., t. y. datos, nuo kurios Prancūzijos Respubliką neveikus kaltina ieškovai. Ieškovai dėl šių sprendimų Paryžiaus apeliaciniame administraciniame teisme (*Cour administratif d'appel de Paris*) pateikė apeliacinį skundą. Be to, jie pareiškė civilinį ieškinį byloje, kurioje buvo atliekamas baudžiamasis tyrimas, patikėtas *Tribunal de grande instance de Paris* vicepirmininkui, atsakingam už tyrimą dėl netyčinio CJLna užkrėstų asmenų nužudymo.

23 Remiantis 2004 m. vasario 25 d. ir liepos 7 d. raštuose Prancūzijos sveikatos apsaugos, šeimos ir neįgaliųjų asmenų reikalų ministerijos (Ministère de la Santé, de la Famille et des Personnes handicapées) nurodytais įsipareigojimais 2004 m. birželio mėn. ir 2005 m. sausio mėn. Prancūzijos vidaus reikalų ministerija ieškovams suteikė „solidarumo išmokas". Šios kompensacijos buvo skirtos atlyginti nukentėjusių asmenų ir jų teisių perėmėjų dėl CJLna patirtą žalą ir suteiktos gavus Komisijos dėl žalos atlyginimo nuo Creutzfeldt-Jakob ligos, kuria buvo užkrėsta gydant augimo hormonais, nukentėjusiems asmenims, į kurios funkcijas pateko nuo CJLna nukentėjusių asmenų patirtos žalos įvertinimas, nuomonę. Bendra šių kompensacijų suma siekė apie 1 431 000 eurų.

Procesas ir šalių reikalavimai

24 Ieškovai pareiškė ieškinį, kuris 2003 m. balandžio 24 d. buvo įregistruotas Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje.

25 2003 m. gegužės 23 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktu prašymu C. S. kreipėsi dėl nemokamos teisinės pagalbos jam ir trim jo nepilnamečiams vaikams, kurių vardu kaip teisėtas atstovas jis pareiškė ieškinį. 2004 m. vasario 9 d. Pirmosios instancijos teismo penktosios kolegijos pirmininko nutartimi jo prašymas buvo patenkintas.

26 Savo atsiliepimuose į ieškinį atsakovės paprašė sustabdyti bylos nagrinėjimą, iki bus išnagrinėti ieškovų, išskyrus H. E. R. šeimos, Prancūzijos teismuose prieš šios valstybės narės valdžios institucijas pareikšti ieškiniai dėl atsakomybės. Šie ieškiniai grindžiami tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, tais pačiais kaltinimais ir yra susiję su tokia pačia žala, kokia nagrinėjama šioje byloje. 2003 m. spalio 25 d. laišku ieškovai pareiškė savo prieštaravimą dėl šio prašymo sustabdyti bylos nagrinėjimą. Kadangi ieškovai prieštaravo dėl prašymo sustabdyti bylos nagrinėjimą ir tai nebuvo vienas iš Teisingumo Teismo statuto 54 straipsnio trečiojoje pastraipoje ir Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 77 straipsnyje nurodytų atvejų, Pirmosios instancijos teismas nepatenkino šio prašymo.

27 Susipažinęs su teisėjo pranešėjo pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (pirmoji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Imdamasis proceso organizavimo priemonių Pirmosios instancijos teismas pateikė šalims tam tikrus klausimus ir jų paprašė pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys šiuos prašymus įvykdė per nustatytą terminą.

28 2006 m. vasario 16 d. viešame posėdyje šalys buvo išklausytos ir atsakė į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus.

29 Ieškovai Pirmosios instancijos teismo prašo:

— pripažinti ieškinį priimtinu,

— solidariai iš Tarybos ir Komisijos priteisti bendrą 3 780 733, 71 euro sumos žalos atlyginimą, kartu su 10 % kompensacinėmis palūkanomis, skaičiuojant jas nuo atitinkamų asmenų mirties dienos su palūkanomis už praleistą terminą, skaičiuojant jas nuo tarpinio sprendimo priėmimo dienos,

— bet kuriuo atveju palikti po 1 eurą kiekvienai nurodytai žalai atlyginti, siekiant išsaugoti ieškovų suinteresuotumą pareikšti ieškinį;

— priteisti iš Tarybos ir Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

30 Taryba ir Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

— pirmiausia, atmesti ieškinį kaip nepriimtiną,

— nepatenkinus šio reikalavimo, atmesti prašymus kaip nepagrįstus,

— priteisti iš ieškovų bylinėjimosi išlaidas.

Dėl priimtinumo

31 Taryba ir Komisija, atsakovės, nurodo tris nepriimtinumo pagrindus. Pirmasis pagrindas grindžiamas tuo, kad netiksliai nurodytos esminės ieškinį grindžiančios

faktinės ir teisinės aplinkybės. Antrasis pagrindas grindžiamas tuo, kad ieškovai neišnaudojo turimų nacionalinių teisių gynimo priemonių ir kad yra ryšys su nacionalinėmis procedūromis. Trečiasis pagrindas grindžiamas ieškinio senatimi.

I — *Dėl pirmojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo tuo, kad netiksliai nurodytos esminės ieškinį grindžiančios faktinės ir teisinės aplinkybės*

A — *Šalių argumentai*

32 Atsakovės primena, kad pagal Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnį ir Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ieškinyje turi būti nurodomas ginčo dalykas ir pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka. Ieškinyje dėl tariamai Bendrijos institucijos padarytos žalos atlyginimo turi būti nurodomi duomenys, leidžiantys nustatyti elgesį, kuriuo ji kaltinama, priežastinį šio elgesio ir padarytos žalos ryšį bei šios žalos pobūdį ir dydį. Tačiau šiuo atveju iš ieškinio negalima aiškiai nustatyti, kokiu neteisėtu elgesiu kaltinama, būtent dėl Tarybos ir Komisijos neteisėto elgesio, kuriuo jos yra kaltinamos, arba dar ir elgesio, kuriuo kaltinamos Prancūzijos valdžios institucijos, supainiojimo. Be to, Komisijos nuomone, ieškinyje trūksta informacijos apie pirmųjų ligos klinikinių požymių atsiradimą, o tai trukdo įvertinti, viena vertus, penkerių metų ieškinio senaties termino pradžią, o kita vertus, atsižvelgiant į šią datą, priimtų aktų ir neveikimo svarbą kiekvieno mirusio asmens atveju. Be to, Taryba pažymi, kad ieškovai nepateikė objektyvių ryšio tarp jų artimųjų užsikrėtimo ir elgesio, dėl kurio kaltinama, įrodymų. Galiausiai ieškinyje nėra informacijos apie skaičiavimo metodą, kuriuo buvo remiamasi apskaičiuojant tariamai padarytą žalą, bei pagrindžiančių dokumentų ir objektyvios informacijos, leidžiančios ją nustatyti.

33 Ieškovai teigia, kad atsakovių pareikšti kaltinimai yra susiję su jų reikalavimų pagrįstumu, o ne su ieškinio priimtinumu. Jie tvirtina, kad elgesys, kuriuo kaltinama, padarytos žalos pobūdis ir dydis bei priežastinis ryšis buvo pakankamai tiksliai apibūdinti.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

34 Pagal Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnį ir pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ieškinyje turi būti nurodomi ginčo dalykas ir pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka. Siekiant užtikrinti teisinį saugumą ir gerą teisingumo vykdymą, kad ieškinys būtų priimtinas, reikia, jog esminės jį pagrindžiančios faktinės ir teisinės aplinkybės išplauktų – kad ir glaustai, tačiau sklandžiai ir suprantamai – iš paties ieškinio teksto (1993 m. balandžio 28 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *De Hoe prieš Komisiją*, T-85/92, Rink. p. II-523, 20 punktas ir 1993 m. lapkričio 29 d. Nutarties *Koelman prieš Komisiją*, T-56/92, Rink. p. II-1267, 21 punktas). Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, kad šie reikalavimai būtų patenkinti, ieškinyje, kuriuo siekiama Bendrijos institucijos tariamai padarytos žalos atlyginimo, turi būti nurodyta informacija, leidžianti nustatyti elgesį, dėl kurio ieškovas kaltina instituciją, ir priežastys, dėl kurių jis mano, kad tarp elgesio ir žalos, kurią jis teigia patyręs, yra priežastinis ryšys, bei žalos pobūdis ir dydis (šiuo klausimu žr. 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Asia Motor France ir kt. prieš Komisiją*, T-387/94, Rink. p. II-961, 107 punktą; 1996 m. lapkričio 21 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Syndicat des producteurs de viande bovine ir kt. prieš Komisiją*, T-53/96, Rink. p. II-1579, 22 punktą).

35 Tačiau reikia konstatuoti, kad šiuo atveju ieškinys atitinka minėtus reikalavimus. Iš tikrųjų, pirma, ieškovai plačiai ir išsamiai nurodo veiksmus ir neveikimą, kuriais jie kaltina institucijas atsakoves, bei principus, kuriuos pastarosios pažeidė. Antra, ieškovai labai tiksliai nurodo kiekvieno iš jų reikalaujamos žalos dydį. Be to, jų nurodomą „užsikrėtimo padarytą žalą“ jie apibrėžia, pateikdami žalos atlyginimo,

kurį tokioje situacijoje skyrė Prancūzijos teismai, pavyzdžius, ir apibūdina tariamai patirtą moralinę žalą. Trečia, ieškovai pateikia argumentus, dėl kurių jie mano, kad yra priežastinis ryšys tarp elgesio, kuriuo jie kaltina Tarybą ir Komisiją, ir žalos, kurią jie teigia patyrę. Be to, jie pažymi, kad ryšys tarp GSE ir CJLna buvo patvirtintas medicininiais, moksliniais ir epidemiologiniais argumentais ir kad institucijoms atsakovėms tenka atsakomybė už jų artimųjų užsikrėtimą, be kita ko, dėl jų tariamo neveikimo valdant GSE krizę.

36 Todėl reikia daryti išvadą, kad Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnyje ir Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytos sąlygos šiuo atveju yra įvykdytos.

37 Taigi reikia atmesti šį nepriimtinumo pagrindą.

II — *Dėl antrojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo tuo, kad ieškovai neišnaudojo turimų nacionalinių teisių gynimo priemonių ir kad yra ryšys su nacionalinėmis procedūromis*

A — *Šalių argumentai*

38 Atsakovės pažymi, kad tais atvejais, kai nacionalinės valdžios institucijos turi įgyvendinti Bendrijos teisės aktus, privatūs asmenys turi pasinaudoti turimomis teisių gynimo priemonėmis nacionaliniuose teismuose, jei šie gali užtikrinti jų teisių

apsaugą (1987 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *De Boer Buizon prieš Tarybą ir Komisiją*, 81/86, Rink. p. 3677, 9 punktas). Jos konstatuoja, kad ieškovų, išskyrus H. E. R. šeimą, *tribunal administratif de Paris* prieš Prancūzijos valdžios institucijas pareikšti ieškiniai dėl žalos atlyginimo yra susiję su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis ir su ta pačia žala ir juose reikalaujama tokio paties žalos atlyginimo, kaip ir šioje byloje. Taigi šis ieškinys pareikštas anksčiau laiko ir todėl yra nepriimtinas. Be to, yra prieštaringų sprendimų rizika bei gali būti, kad ieškovams bus du kartus atlyginta už vieną ir tą pačią žalą. Bet kuriuo atveju ieškinys yra akivaizdžiai nepriimtinas, kalbant tiek apie nacionalinės valdžios institucijų vykdant jų kompetenciją priimtais aktais padarytą žalą, tiek apie žalą, padarytą dėl tariamai netinkamos Bendrijos institucijų Bendrijos teisės taikymo valstybėse narėse kontrolės (1997 m. liepos 3 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Smanor ir kt. prieš Komisiją*, T-201/96, Rink. p. II-1081, 30 ir 31 punktai).

39 Ieškovai primena, kad Bendrijos teismai turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl tariamai Europos Sąjungos institucijų padarytos žalos atlyginimo. Jie taip pat nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas bet kuriuo metu gali paprašyti jam suteikti sprendimui priimti reikalingą informaciją, pvz., su nacionaliniame teisme nagrinėjama byla susijusius dokumentus. Tai garantuoja, kad ta pati žala nebus ieškovams atlyginta du kartus.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

40 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, ieškinys dėl žalos atlyginimo pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą yra atskira priemonė, atliekanti ypatingą funkciją teisių gynimo priemonių sistemoje, kurios įgyvendinimo sąlygos priklauso nuo jos objekto (1995 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Exporteurs in Levende Varkens ir kt. prieš Komisiją*, T-481/93 ir T-484/93, Rink. p. II-2941, 69 punktas). Tačiau yra teisinga, kad šis ieškinys turi būti vertinamas atsižvelgiant į visą privačių asmenų teisminės gynybos sistemą, ir jo priimtinumas tam tikrais atvejais gali priklausyti nuo to, ar išnaudotos visos

nacionalinės teisių gynimo priemonės, kurios yra prieinamos siekiant, kad būtų panaikintas nacionalinės valdžios institucijos sprendimas. Be to, tam, kad taip būtų, reikia, kad nacionalinės teisių gynimo priemonės leistų veiksmingai apginti suinteresuotuosius privačius asmenis ir kad jomis galima būtų atlyginti nurodomą žalą (1986 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Krohn prieš Komisiją*, 175/84, Rink. p. 753, 27 punktas ir minėto sprendimo *De Boer Buizon prieš Tarybą ir Komisiją* 9 punktas).

41 Tačiau taip nėra šiuo atveju. Pirma, reikia pažymėti, kad ieškovų nurodyta žala negali būti atlyginta net iš dalies, panaikinus vieną ar kelis konkrečius nacionalinės valdžios institucijų aktus. Antra, reikia pažymėti, kad ieškovų pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo pagrįstas tariamai Tarybos ir Komisijos padarytais neteisėtais veiksmais. Atsižvelgiant būtent į tai, kad Bendrijos teismas pagal EB 288 straipsnį turi išimtinę jurisdikciją spręsti ginčus dėl žalos, kurią padarius kaltinama Bendrija, atlyginimo, nacionalinės teisių gynimo priemonės *ipso facto* negali šioje byloje garantuoti ieškovams veiksmingos jų teisių apsaugos, konkrečiai kalbant, visos jų nurodytos žalos atlyginimo (šiuo klausimu žr. 1992 m. kovo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vreugdenhil prieš Komisiją*, C-282/90, Rink. p. I-1937, 14 punktą ir 1992 m. balandžio 8 d. Sprendimo *Cato prieš Komisiją*, C-55/90, Rink. p. I-2533, 17 punktą; 1995 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Nölle prieš Tarybą ir Komisiją*, T-167/94, Rink. p. II-2589, 41 ir 42 punktus; minėto sprendimo *Exporteurs in Levende Varkens ir kt prieš Komisiją* 72 punktą ir 2002 m. sausio 11 d. Sprendimo *Biret ir Cie prieš Tarybą*, T-210/00, Rink. p. II-47, 37 ir 38 punktus).

42 Tačiau reikia pažymėti, jog Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei yra pareikšti du ieškiniai dėl tos pačios žalos atlyginimo, vienas nacionaliniame teisme prieš valstybę narę, kitas Bendrijos teisme prieš Bendriją, prieš nustatant žalos, už kurią bus atsakinga Bendrija, dydį gali būti būtina palaukti, kol nacionalinis teismas priims sprendimą dėl galimos valstybės narės atsakomybės tam, kad ieškovui dėl skirtingų dviejų teismų vertinimų nebūtų nepakankamai ar nepagrįstai atlyginta (šiuo klausimu žr. 1967 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Kampffmeyer ir*

kt. prieš EEB Komisiją, 5/66, 7/66 ir 13/66–24/66, Rink. p. 317, 344 ir 1967 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Becher prieš Komisiją*, 30/66, Rink. p. 369, 389 ir 390). Svarbu pabrėžti, kad bet kuriuo atveju šis klausimas susijęs ne su Bendrijos teisme pareikšto ieškinio priimtinumu, o prireikus tik su galutinio šio teismo skirtino žalos atlyginimo dydžio nustatymu.

43 Galiausiai, kalbant apie argumentus, kuriais Taryba ir Komisija tvirtina, jog tariama žala, padaryta dėl nacionalinės valdžios institucijų veiksmų vykdant savo kompetenciją ir dėl netinkamos Bendrijos institucijų atliekamos Bendrijos teisės taikymo valstybėse narėse kontrolės, pakanka pažymėti, kad dėl šių argumentų ieškinys negali būti paskelbtas nepriimtinu. Prireikus juos reikės išanalizuoti nagrinėjant neteisėtą elgesį, kuriuo kaltinamos atsakovės, arba ieškovų nurodytą žalą.

44 Todėl taip pat reikia atmesti antrąjį nepriimtinumo pagrindą.

III — *Dėl trečiojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo ieškinio senatimi*

A — *Šalių argumentai*

45 Atsakovės primena, kad pagal Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnį bylos prieš Bendriją su deliktine atsakomybe susijusiais klausimais nebekeliamos praėjus penkeriems metams po tokio įvykio, dėl kurio norima bylą iškelti. Šiuo atveju šis

terminas skaičiuojamas nuo pirmųjų ligos požymių atsiradimo datos, t. y. nuo tada, kai buvo padaryta asmeninė žala nukentėjusiems asmenims ir tariama netiesioginė žala jų artimiesiems.

46 Atsakovės pažymi, kad H. E. R. mirė 1996 m. sausio 4 d. ir kad klinikinių jo ligos požymių atsirado jau 1994 m. rugpjūčio mėnesį. Jos primena, kad galimas ryšys tarp CJLna ir GSE buvo pažymėtas 1996 m. kovo 20 d. SEAC pranešime ir buvo plačiai aptariamas spaudoje. Jos daro išvadą, kad H. E. R. šeimos ieškinio senaties terminas jau seniai pasibaigė. Atsakovės taip pat abejoja, ar L. D., A. E. ir F. R. šeimų ieškiniai nebuvo pareikšti pasibaigus senaties terminui, nes iš ieškinio negalima nustatyti tikslios pirmųjų ligos, nuo kurios mirė jų artimieji, požymių atsiradimo datos. Pareiga įrodyti, kad pirmieji ligos požymiai atsirado ne anksčiau kaip prieš penkerius metus, tenka ieškovams.

47 Ieškovai teigia, kad ieškinio dėl žalos atlyginimo senatis negali būti skaičiuojama nuo pirmųjų ligos požymių atsiradimo datos. Jie tvirtina, kad CJLna diagnozės nustatymo kriterijai gali būti patvirtinti tik po mirties atlikus tyrimus, t. y. pirmųjų ligos požymių nepakanka norint patvirtinti pirminę diagnozę.

48 Ieškovai pažymi, kad H. E. R. mirtis ir po jos atlikta autopsija, kuri patvirtino CJLna diagnozę, įvyko prieš oficialiai mokslininkams apibūdinant šią ligą, t. y. prieš pagrįstai tiksliu lygmeniu nustatant GSE ir CJLna patogeną. Iš tikrųjų iki 1999 m. gruodžio 10 d. pagrindinio mokslinio komiteto (toliau – PMK) nuomonės paskelbimo H. E. R. šeima neturėjo informacijos apie žalą sukėlusį faktą. Ši nuomonė reiškė mokslinį konsensusą dėl GSE ir CJLna jungiančio patogeno,

o anksčiau ryšys tarp šių ligų buvo laikomas tik „tikėtina hipoteze“. Be to, apie teismo ekspertizę, per kurią buvo patvirtintą diagnozė, H. E. R. šeimai buvo oficialiai pranešta tik 2003 m. lapkričio 13 dieną. Kitų nukentėjusių asmenų medicininės ekspertizės ataskaitose CJLna diagnozė nebuvo nurodyta anksčiau nei prieš penkerius metus iki tada, kai buvo pareikštas ieškinys.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

49 Pagal Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnį bylos prieš Bendriją su deliktine atsakomybe susijusiais klausimais nebekeliamos praėjus penkeriems metams po tokio įvykio, dėl kurio norima bylą iškelti. Tačiau šis terminas nepradedamas skaičiuoti, kol nėra įvykdytos visos su pareiga atlyginti susijusios sąlygos, o tuo atveju, kai atsakomybė išplaukia iš norminių aktų, iki to laiko, kol neatsirado šių aktų žalingų pasekmių (1982 m. sausio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Birra Wührer ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją,* 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ir 5/81, Rink. p. 85, 10 punktas; minėto sprendimo *Biret ir Cie prieš Tarybą* 41 punktas). Galiausiai, tuo atveju, jei nukentėjęs asmuo galėjo sužinoti apie žalą sukėlusį faktą tik po tam tikro laiko, terminas jo atžvilgiu pradedamas skaičiuoti nuo laiko, kai jis galėjo tai sužinoti (šiuo klausimu žr. 1985 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Adams prieš Komisiją,* 145/83, Rink. p. 3539, 50 punktą).

50 Šiuo atveju, priešingai negu teigia atsakovės, ieškinio senaties termino atskaitos tašku nereikia laikyti pirmųjų šiai ligai, kuria sirgo jų artimieji, būdingų klinikinių požymių atsiradimo. Iš tikrųjų, pirma, nagrinėjamos žalingos pasekmės yra susijusios ir su užsikrėtimu CJLna, ir su šia liga susirgusių asmenų mirtimi. Todėl iki nukentėjusių asmenų mirties ši žala negalėjo būti tiksliai nustatyta. Antra,

neginčijama, kad šios bylos faktinių aplinkybių metu CJLna buvo labai sunku diagnozuoti ir dažnai ji galėjo būti patvirtinta tik po paciento mirties. Taigi Pirmosios instancijos teismas mano, kad šiuo atveju senaties terminas turi būti skaičiuojamas atitinkamai nuo kiekvieno nukentėjusiojo asmens mirties arba nuo galutinės CJLna diagnozės, jei ji nustatoma vėliau.

51 L. D., A. E. ir F. R. šeimų artimieji mirė nuo CJLna ne anksčiau nei prieš penkerius metus iki tada, kai buvo pareikštas ieškinys. L. D. mirė 2000 m. vasario 4 d., A. E. – 2001 m. balandžio 25 d., F. R. – 2002 m. vasario 10 d. Be to, reikia konstatuoti, kad iš *Tribunal de grande instance de Paris* ir *Tribunal administratif de Paris* prašymu parengtų teismo ekspertizės ataskaitų kiekvieno nukentėjusio asmens atžvilgiu atitinkamai 2002 m. spalio 1 d., 2003 m. balandžio 13 d., 2003 m. gegužės 20 d., 2003 m. liepos 6 d. ir 2004 m. sausio 29 d. išplaukia, kad nebuvo nustatyta nė vieno CJLna atvejo anksčiau nei prieš penkerius metus iki ieškinio pareiškimo.

52 Reikia pažymėti, kad H. E. R., priešingai, mirė 1996 m. sausio 4 d., t. y. daugiau nei prieš septynerius metus iki tada, kai buvo pareikštas ieškinys šioje byloje. Tačiau ieškovai ginčija H. E. R. šeimos pareikšto ieškinio senatį, pastebėdami, pirma, kad apie teismo ekspertizės ataskaitą patvirtinusią diagnozę jiems buvo oficialiai pranešta tik 2003 m. lapkričio 13 d., ir antra, kad dėl GSE ir CJLna jungiančio patogeno mokslinis konsensusas buvo pasiektas tik priėmus 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonę. Tačiau šie argumentai yra nepriimtini.

53 Iš tikrųjų, pirma, nors tiesa, kad apie 2003 m. liepos 2 d. teismo ekspertizės ataskaitą, kurią *Tribunal de grande instance de Paris* pirmojo tardytojo prašymu atliko du ekspertai, H. E. R. tėvams buvo pranešta tik 2003 m. lapkričio 13 d., vis dėlto ši ataskaita buvo parengta remiantis medicinine H. E. R. byla. Iš šios bylos išplaukia, kad 1995 m. lapkričio 23 d. atlikus smegenų biopsiją pacientui preliminariai buvo

nustatyta spongiforminė encifalopatija. Šią diagnozę patvirtino 1995 m. lapkričio mėn. atlikti papildomi tyrimai. H. E. R. galvos smegenų autopsija patvirtino, kad jis susirgo „Creutzfeldt-Jakob spongiformine encefalopatija". Galiausiai iš bylos taip pat išplaukia ir, beje, tai per posėdį pripažino ieškovai, kad 1996 m. H. E. R. šeimai buvo pranešta apie nustatytą diagnozę.

54 Antra, svarbu pažymėti, kad yra visuotinai pripažinta, jog būtent 1996 m. kovo mėn. SEAC pranešime buvo moksliškai nustatytas galimas ryšys tarp GSE ir CJLna. Konkrečiai kalbant, dėl to, kad šis pranešimas buvo platinamas per spaudą, visuomenė pradėjo suvokti GSE keliamą pavojų ir tarp šios patologijos bei CJLna esantį ryšį. Iš tikrųjų SEAC pranešime esanti informacija iš esmės pakeitė vartotojų suvokimą apie šios ligos keliamą pavojų žmonių sveikatai. (1998 m. gegužės 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*, C-180/96, Rink. p. I-2265, 52 ir 53 punktai ir 1998 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-149/96, Rink. p. II-3841, 109 punktas). Atvirkščiai, neatrodo, kad 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonei dėl pavojaus žmonėms užsikrėsti GSE per maisto produktus būtų suteikta tokia reikšmė šioje srityje atliekamuose moksliniuose tyrimuose; joje tik nurodomi siekiant įvertinti ir konkrečiai nustatyti GSE pavojų žmonių sveikatai atlikti papildomi tyrimai. Bet kuriuo atveju ši 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonė nebuvo paskelbta spaudoje ir neturėjo tokios įtakos viešajai nuomonei kaip 1996 m. SEAC pranešimas. Todėl reikia nepritarti ieškovų argumentui, kad tik priėmus 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonę H. E. R. šeima pagrįstai galėjo sužinoti galimą H. E. R. ligos priežastį.

55 Atsižvelgiant į visus šiuos samprotavimus darytina išvada, kad, kalbant apie žalos atlyginimą dėl H. E. R užsikrėtimo ir mirties, šis ieškinys pareikštas pasibaigus ieškinio senaties terminui.

56 Todėl reikia konstatuoti, kad É. R., O. O., J. R., A. R. ir B. P. R. ieškiniai pareikšti nepasibaigus senaties terminui, ir atmesti trečiąjį nepriimtinumo pagrindą.

Dėl esmės

57 Pirmiausia ieškovai kaltina Komisiją ir Tarybą pažeidus viršesnę privačius asmenis saugančią teisės normą tuo, kad jos neužtikrino pakankamai aukšto vartotojų sveikatos apsaugos lygio. Be to, jie teigia, kad, atsižvelgiant į padarytos žalos neįprastą ir specialų pobūdį, Bendrijos institucijos turi ją atlyginti net nesant jų kaltės.

I — *Dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės už institucijų atsakovių neteisėtą elgesį*

A — *Šalių argumentai*

58 Ieškovai teigia, kad Taryba ir Komisija ilgą laiką ir sąmoningai suteikdavo pirmenybę galvijų mėsos rinkoje veikiančių ūkio subjektų interesams, nepaisydamos vartotojų sveikatos, turint omenyje su GSE susijusio pavojaus įvertinimą ir valdymą. Šios institucijos tyčia nevykdė savo pareigų ir įsipareigojimų žmonių ir gyvūnų sveikatos apsaugos srityje ir priėmė nepakankamas, klaidingas, netinkamas arba pavėluotas normas ir priemones kovojant su dėl GSE ir CJLna kylančiu pavojumi. Taigi Taryba ir Komisija turi būti atsakingos už ieškovų šeimos narių užsikrėtimą CJLna, tačiau ši atsakomybė nėra išimtinė.

59 Atsakovės primena, kad Bendrijos deliktinės atsakomybės srityje teisė į žalos atlyginimą pripažįstama, kai yra įvykdytos trys sąlygos, t. y. pažeista teisės norma, skirta privatiems asmenims apsaugoti, ir jos pažeidimas yra pakankamai akivaizdus,

nustatyta reali žala ir, galiausiai, tiesioginis priežastinis ryšys tarp pažeidimo, kuriuo kaltinama Bendrija, ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos (2002 m. lapkričio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Rica Foods ir kt. prieš Komisiją*, T-94/00, T-110/00 ir T-159/00, Rink. p. II-4677, 250 ir 251 punktai ir minėto sprendimo *Exporteurs in Levende Varvens ir kt. prieš Komisiją* 81 ir 91 punktai). Jos ginčija, kad šiuo atveju visos šios trys sąlygos yra bendrai įvykdytos, ir nurodo, kad įrodinėjimo pareiga tenka ieškovams.

1. Dėl neteisėtų veiksmų, kuriais kaltinamos Taryba ir Komisija

60 Ieškovai mano, kad pirmiausia Taryba ir Komisija turėjo priimti sprendimus, kurie galėtų užkirsti kelią su GSE išplitimu susijusiam pavojui. Jie pastebi, kad pagal EB 129 straipsnio 1 dalies trečiąją pastraipą (po pakeitimo – 152 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa) ir nusistovėjusią teismo praktiką šios institucijos, įgyvendindamos bendrą žemės ūkio politiką, turi atsižvelgti į reikalavimus sveikatos apsaugos srityje (1994 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KYDEP prieš Tarybą ir Komisiją*, C-146/91, Rink. p. I-4199, 61 punktas) ir į laisvą prekių judėjimą (1996 m. liepos 13 d. Pirmosios instancijos teismo nutartis *The National Farmers' Union ir kt. prieš Komisiją*, T-76/96 R, Rink. p. II-815).

61 Ieškovai sutinka, kad bendros žemės ūkio politikos srityje Bendrijos institucijos turi plačią diskreciją nustatydamos tikslus ir pasirinkdamos tinkamas veiklos priemones bei atitinkamai nustatydamos pavojaus, kuris laikomas nepriimtinu visuomenei, lygį. Todėl Bendrijos teismas turi įvertinti, ar įgyvendindamos šią diskreciją institucijos nepadarė akivaizdžios klaidos ir ar nepiktnaudžiavo įgaliojimais (1979 m. sausio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Racke*, 98/78, Rink. p. 69, 5 punktas ir 1990 m. vasario 21 d. Sprendimo *Wuidart ir kt.*, C-267/88–C-285/88, Rink. p. I-435, 14 punktas).

62 Ieškovai primena, kad pagal EB 130 R straipsnio 2 dalį (po pakeitimo – EB 174 straipsnio 2 dalis) atsargumo principas yra vienas iš principų, kuriais grindžiama Bendrijos politika aplinkos apsaugos srityje. Šis principas taip pat taikomas, kai Bendrijos institucijos, įgyvendindamos bendrą žemės ūkio politiką, imasi priemonių žmonių sveikatos apsaugos srityje (minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją* 100 punktas ir 1998 m. kovo 5 d. Sprendimo *National Farmers' Union ir kt.*, C-157/96, Rink. p. I-2211, 64 punktas). Jei yra mokslinių abejonių dėl pavojaus žmonių sveikatai ir jo masto, Bendrijos institucijos gali imtis apsaugos priemonių nelaukdamos, kol šio pavojaus realumas ir sunkumas bus visiškai įrodyti (minėto sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją* 99 punktas ir minėto sprendimo *National Farmers' Union ir kt.* 63 punktas; 1998 m. liepos 16 d. Sprendimo *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją*, T-199/96, Rink. p. II-2805, 66 punktas).

63 Atsakovės pastebi, kad priemonės visuomenės sveikatos apsaugos srityje iš esmės patenka į valstybių narių, kurios tiek remdamosi EB 30 straipsniu srityse, kurios nėra suderintos Bendrijos lygmeniu, tiek remdamosi įvairiomis Bendrijos teisės aktuose numatytomis apsauginėmis išlygomis srityse, kurios yra suderintos, turi imtis visų būtinų priemonių, kompetenciją. Šiuo klausimu atsakovės būtent remiasi Direktyvomis 89/662 ir 90/425. Valstybės narės taip pat turi vykdyti Bendrijos teisės aktus ir kontroliuoti, kaip juos taiko privatūs asmenys ir įmonės. Taigi ieškinį dėl žalos atlyginimo prieš Bendrijos institucijas galima pareikšti tik dėl veiksmų ar neveikimo, kurie iš tikrųjų patenka tik į šių institucijų kompetenciją.

64 Be to, Komisija nurodo, kad net prieš tai, kai teismų praktika 1990 m. patvirtino šį atsargumo principą, jis turėjo įtakos jos veiksmams valdant „galvijų smegenų kempinligės krizę". Ji primena, kad apie galimą ryšį tarp CJLna ir GSE buvo paskelbta tik 1996 m. ir kad iki šios datos mokslininkai manė, jog pavojus žmogui yra

minimalus. Tačiau Komisija neapsiribojo tik priemonėmis, skirtomis apsaugoti gyvūnų sveikatą, o nuo 1989 m. ėmėsi priemonių žmonių sveikatos apsaugos srityje. Jei šios priemonės šiuo metu atrodo nepakankamos, Komisijos veiksmus reikia vertinti atsižvelgiant į nepakankamas to laikotarpio žinias.

65 Kalbant apie neteisėtus veiksmus, kuriais konkrečiai kaltinamos Taryba ir Komisija, ieškovai teigia, pirma, kad institucijos atsakovės padarė akivaizdžių vertinimo klaidų, valdydamos su GSE susijusį pavojų. Antra, jie kaltina Tarybą ir Komisiją piktnaudžiavus įgaliojimais. Trečia, jie nurodo, jog yra pažeisti teisėtų lūkesčių ir gero administravimo principai.

a) Dėl kaltinimo, susijusio su akivaizdžia vertinimo klaida, valdant GSE krizę

66 Ieškovai teigia, kad atsakovės tinkamų priemonių su GSE susijusio pavojaus atžvilgiu ėmėsi labai pavėluotai, lyginant su Jungtinės Karalystės valdžios institucijų, kurios 1988 m. liepos mėn. uždraudė naudoti mėsos ir kaulų miltus atrajotojų pašare, priimtomis priemonėmis.

67 Komisija ginčija šį tariamą vėlavimą priimant tinkamas priemones. Ji pažymi, kad teisės akto teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į šio teisės akto priėmimo metu esamas teisines ir faktines aplinkybes (1979 m. vasario 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, 15/76 ir 16/76, Rink. p. 321, 7 punktas) ir todėl neturi priklausyti nuo vėlesnio jo veiksmingumo laipsnio vertinimo.

68 Pirmiausia ieškovai kritikuoja vėlavimą patvirtinanti pirmąsias Bendrijos priemones kovojant su GSE. Iš tikrųjų tik 1989 m. liepos 28 d. Sprendimu 89/469 pirmą kartą buvo uždrausta eksportuoti iš Jungtinės Karalystės gyvus galvijus. Pranešti apie GSE atvejus tapo privaloma tik nuo 1990 m. kovo 6 d., priėmus Sprendimą 90/134. Galiausiai Sprendimas 90/200 tik 1990 m. balandžio 9 d. uždraudė eksportuoti iš Jungtinės Karalystės tam tikrus galvijų audinius ir organus.

69 Komisija atsikerta, kad ji pirmąsias kovos su GSE priemones patvirtino praėjus tik keliems mėnesiams po to, kai 1989 m. vasario mėn. Jungtinės Karalystės Žemės ūkio, žuvininkystės ir mitybos ministerija paskelbė darbo grupės ataskaitą dėl GSE (*Soutwood* ataskaita).

70 Antra, ieškovai kritikuoja tai, kaip atsakovės valdė objektyvius pavojaus faktorius, pvz., iš Jungtinės Karalystės importuojamų miltų vartojimą ir galimybę pakartotinai aptikti užkrečiamuosius agentus perdirbtas infekuotų gyvūnų atliekas naudojant gyvulių pašarų gamyboje. Jie primena, kad 1988 m. Jungtinės Karalystės valdžios institucijų priimtos priemonės netrukdė Jungtinės Karalystės gamintojams teisėtai eksportuoti šių miltų į kitas valstybės nares. Tačiau Bendrija tik 1994 m. liepos mėn., priimdama Sprendimą 94/381, uždraudė naudoti iš žinduolių audinių gautus kaulų ir mėsos miltus atrajotojų pašare. Dėl šių pavėluotų priemonių kilo epidemija, kurios penki pirmieji GSE atvejai 1991 m. buvo Prancūzijoje. Galiausiai ieškovai tvirtina, kad net uždraudus naudoti žinduolių baltymus atrajotojų pašare gyvuliai Europoje ir toliau galėjo užsikrėsti, nes buvo GSE išplitimo pavojus dėl gyvulių pašarų gamybos ir platinimo grandinių kryžminio užkrėtimo.

71 Komisija pastebi, kad 1989 ir 1990 metais veterinarijos komitetai nerekomendavo priimti mėsos ir kaulų miltus draudžiančių Bendrijos teisės aktų. Tačiau dėl to, kad 1989 m. valstybės narės atsisakė imtis papildomų, nei nurodytos mokslinių komitetų

nuomonėse, priemonių, Komisija buvo priversta atsisakyti šių miltų draudimo, bet paragino valstybes nares nustatyti vienašalius draudimus.

72 Trečia, ieškovai kaltina institucijas atsakoves vėlavus nustatyti visų iš Jungtinės Karalystės kilusių galvijų ir galvijų produktų embargą. Šis embargas buvo nustatytas tik 1996 m. kovo 27 d., priėmus Sprendimą 96/239.

73 Komisija atsako, kad 1989–1996 metais tokio embargo nerekomendavo mokslininkai. Atsižvelgdama į tai, kad 1996 m. kovo 20 d. SEAC pranešime buvo nustatytas galimas ryšys tarp GSE ir CJLna, Komisija nusprendė nedelsiant iš naujo įvertinti pavojų. 1996 m. kovo 22 d. ji sukvietė Veterinarijos mokslinį komitetą (VMK), o 1996 m. kovo 22 d. Veterinarijos nuolatinį komitetą (VNK). Remdamasi pastarojo pasiūlymu, 1996 m. kovo 27 d. Komisija priėmė Sprendimą 96/239.

74 Ketvirta, ieškovai kritikuoja pavėluotai nustačius draudimą naudoti SGM. Iš tikrųjų dėl kelių valstybių narių VNK ir Taryboje išreikšto prieštaravimo Sprendimo 97/534 įsigaliojimas, kuris buvo numatytas 1998 m. sausio 1 d., buvo daug kartų atidedamas, ir SGM draudimas įsigaliojo tik 2000 m. spalio 1 d., priėmus Sprendimą 2000/418. Šis draudimas buvo pagrindinė žmonių sveikatos apsaugos priemonė, nes SGM naudojimas buvo tiesioginis užsikrėtimo CJLna šaltinis.

75 Komisija nurodo, kad, priešingai nei teigia ieškovai, Sprendimas 2000/418 buvo ne pirmoji su SGM draudimu susijusi Bendrijos priemonė. Iš tikrųjų Sprendimas 90/200

jau buvo numatęs uždrausti tam tikrų dalių, pvz., smegenų, stuburo smegenų, tonzilių, užkrūčio liaukų, blužnių ir žarnų eksportą iš Jungtinės Karalystės. Komisija tvirtina, kad 1989–1996 metais ji ėmėsi visų mokslinių komitetų nuomonėse dėl SGM (anksčiau vadinamų „specifiniais galvijų kogalviais“ arba „SGK“) sunaikinimo nurodytų priemonių.

76 Penkta, ieškovai tvirtina, kad, nors institucijos atsakovės greitai įsitikino, jog GSE plinta ne tik Jungtinėje Karalystėje, bet ir kitose Europos šalyse, ir suvokė, kad galimos epidemiologinės būklės vertinimas valstybėse narėse yra reikšmingas, PMK tik 1998 m. sausio 23 d. Nuomone, iš dalies pakeista 1998 m. vasario 20 d., pasiūlė įvertinti geografinį GSE pavojaus išplitimą.

77 Komisija ginčija nuomonę, kad nuo 1990 m. toks valstybių narių galimos epidemiologinės būklės vertinimas buvo būtinas. Bet kuriuo atveju Sprendimas 90/134 nustatė valstybėms narėms pareigą pranešti apie visus GSE židinius, o tai leido stebėti epidemijos plitimą įvairiose šalyse.

b) Dėl kaltinimo, susijusio su piktnaudžiavimu įgaliojimais

78 Ieškovai nurodo, kad Komisija kelis kartus grasino pareikšti ieškinius prieš valstybes nares, siekdama atgrasyti jas imtis vienašalių apsaugos nuo GSE pavojaus priemonių, nors pagal EB sutarties 36 straipsnį (po pakeitimo – EB 30 straipsnis) jos gali nustatyti tokias priemones. Jie remiasi būtent Komisijos priešinimusi 1990 m. laikinai sustabdyti Prancūzijoje gyvų galvijų ir galvijų produktų importą iš Jungtinės Karalystės bei 1992 m. Prancūzijos laikinai nustatytu draudimu prekiauti maisto

papildais ir kūdikių maisto produktais, kuriuose yra kitų, nei galvijų ir avių raumenų, audinių. Šie veiksmai yra piktnaudžiavimas įgaliojimais, nes jais siekiama neatskleisti GSE atsiradimo Prancūzijoje pavojaus ir nuslėpti, kad Bendrijos priemonės šioje srityje yra nepakankamos.

79 Atsakovės primena, kad piktnaudžiavimas įgaliojimais yra tada, kai Bendrijos institucija teisės aktą priima turėdama išskirtinį tikslą ar bent jau tikslą pasiekti kitus nei nurodyti rezultatus arba siekdama išvengti Sutartyje numatytos konkrečiu atveju taikytinos procedūros (1996 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Tarybą*, C-84/94, Rink. p. I-5755, 69 punktas). Tačiau, kadangi vidaus rinkos veikimas, žemės ūkio rinkos stabilumas ir gyvulių augintojų tinkamas pajamų lygis yra teisėti Bendrijos tikslai įgyvendinat jai Sutartimi suteiktus įgaliojimus, ieškovų kaltinimai neįrodo piktnaudžiavimo įgaliojimais.

c) Dėl kaltinimo, susijusio su teisėtų lūkesčių ir gero administravimo principų pažeidimu

80 Ieškovai mano, kad atsakovės pažeidė Europos vartotojų teisėtų lūkesčių principą tuo, jog siekdamos išvengti, kad dėl GSE padarinių paplitimo sumažėtų galvijų mėsos rinką, jos suteikė pirmenybę abejotinai ar ne visiškai skaidriai politikai ir atsisakė įgyvendinti „pavojaus pedagogiką“. Ieškovai taip pat kritikuoja Bendrijos mokslinių nuomonių skaidrumą ir nešališkumą. Šiuo klausimu jie pastebi, jog Parlamento tyrimo komisija 1997 m. vasario 7 d. ataskaitoje aršiai kritikavo tai, kad dauguma VMK narių yra Jungtinės Karalystės atstovai. Galiausiai jie kaltina Komisiją iki 1994 metų neatlikus jokio GSE tyrimo.

81 Atsakovės primena, kad, nesant aiškių valdžios institucijų garantijų, negalima remtis teisėtų lūkesčių principo pažeidimu (1996 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Atlanta ir kt. prieš EB*, T-521/93, Rink. p. II-1707, 57 punktas). Šioje byloje net nebuvo nurodyta, jog tokios garantijos pažeistos. Dėl to, kad 1990–1994 metais Bendrija neatliko jokių GSE tyrimų, Komisija paaiškina, jog ji turi tik kontroliuoti tyrimus valstybėse narėse.

2. Dėl žalos buvimo

82 Ieškovai nurodo, pirma, kad „dėl užsikrėtimo" jie patyrė „žalą", t. y. asmeninę neturtinę žalą, apimančią visus dėl ligos nukentėjusių asmenų patirtus psichologinius, fizinius ir psichikos sutrikimus ir kančias, kurie šiuo atveju buvo išskirtiniai. Prancūzijos teismai įvertino šio jatrogeninio užkrėtimo (t. y. sukelto gydant) CJL dėl augimo hormonu injekcijų, padarytą žalą 340 000 eurų suma. Antra, ieškovai nurodo moralinę žalą, teigdami, kad sergančių jų artimųjų kančios, netikslios diagnozės ir galimybė jiems patiems užsikrėsti labai juos paveikė. Trečia, jie reikalauja atlyginti materialinę žalą, patirtą dėl artimųjų mirties ir prarastų pajamų dėl jų ligos. Galiausiai jie prašo priteisti 10 % kompensacinių palūkanų, skaičiuojant jas nuo atitinkamų asmenų mirties dienos, ir palūkanas už praleistą terminą, skaičiuojant jas nuo tarpinio sprendimo priėmimo dienos.

83 Dėl L. D. užsikrėtimo ir mirties prašoma atlyginti tokią žalą: 457 347,05 euro sumą, mokėtiną nukentėjusio asmens teisių perėmėjams kaip žalos atlyginimą už užkrėtimą; 45 734,71 euro sumą jo motinai – šio užkrėtimo padarytai moralinei žalai atlyginti; 30 489,80 euro sumą kiekvienam iš jos dviejų brolių ir seseriai – moralinei žalai atlyginti.

84 A. E. atveju prašoma atlyginti tokią žalą: 457 347,05 euro sumą, mokėtiną nukentėjusio asmens teisių perėmėjams kaip žalos atlyginimą už užkrėtimą; 76 224,51 euro sumą kiekvienam iš jo tėvų – šio užkrėtimo padarytai moralinei žalai atlyginti; 76 224,51 euro sumą taip pat jo tėvams, kaip jų nepilnametės dukros teisėtiems atstovams, – moralinei žalai, kurią pastaroji patyrė užsikrėtus jos vyresniajam broliui, atlyginti.

85 F. R. atveju prašoma atlyginti tokią žalą: 457 347 euro sumą, mokėtiną nukentėjusio asmens teisių perėmėjams kaip žalos atlyginimą už užkrėtimą; 76 224,51 eurų jo našlei – šio užkrėtimo padarytai moralinei žalai atlyginti; be to, jai, kaip nepilnamečio vaiko teisėtai atstovei, turėtų būti sumokėta 76 224,51 euro suma moralinei žalai atlyginti ir tokia pati suma vaiko turtinei žalai atlyginti; 45 735 eurų sumą kiekvienam iš nukentėjusio asmens tėvų – šio užkrėtimo padarytai moralinei žalai atlyginti; 30 489 eurų sumą kiekvienai iš trijų nukentėjusio asmens seserų – moralinei žalai atlyginti.

86 Galiausiai, S. C. S. atveju prašoma atlyginti tokią žalą: 457 347 eurų sumą nukentėjusiosios našliui, kaip jos teisių perėmėjui ir jų nepilnamečių vaikų teisėtam atstovui, – užkrėtimo padarytai žalai atlyginti; 76 224,51 euro sumą mirusios sutuoktinės užkrėtimo pačiam našliui padarytai moralinei žalai atlyginti; be to, jam, kaip trijų jų nepilnamečių vaikų teisėtam atstovui, 76 224,51 euro sumą kiekvieno vaiko moralinei žalai atlyginti ir tokias pat sumas jų turtinei žalai atlyginti.

87 Atsakovės nurodo, kad ieškinyje nepateikiama jokių paaiškinimų dėl to, kaip buvo apskaičiuotas žalos atlyginimas. Atsakovės taip pat pastebi, kad, norint įvertinti ligos padarytą turtinę žalą, reikia atsižvelgti į ligonių slaugos ir priežiūros išlaidas, į per ligos laikotarpį prarastas pajamas, į tiesiogiai dėl mirties patirtą turtinę žalą ir

negautas pajamas, kurias dėl *lucrum cessans* patiria ekonomiškai nuo nukentėjusio asmens priklausantys asmenys. Ieškinyje visiškai nėra šių duomenų. Be to, atsakovės teigia, kad ligonių artimųjų moralinė žala neturi būti atlyginama (1986 m. spalio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Leussink ir kt. prieš Komisiją*, 169/83 ir 136/84, Rink. p. 2801, 22 punktas), ir ginčija, kad pačių nukentėjusiųjų patirta moralinė žala turi būti atlyginama jų teisių perėmėjams. Galiausiai institucijos atsakovės prieštarauja dėl ieškovų prašomų 10 % palūkanų normos taikymo.

88 Be to, Komisija tvirtina, kad šioje byloje pagrindinė atsakomybė dėl nurodytos žalos tenka valstybėms narėms, ir todėl mano, kad žalos atlyginimo suma, kuri gali būti priteista, turi būti sumažinta.

3. Dėl priežastinio ryšio buvimo

89 Ieškovai teigia, kad šiuo metu ryšys tarp GSE ir CJLna patvirtintas tiek medicininiais ar moksliniais argumentais, tiek epidemiologiniais argumentais. Jie taip pat pastebi, kad šioje byloje CJLna aiškiai diagnozuota medicinos ekspertų ataskaitose kiekvieno mirusiojo asmens atžvilgiu.

90 Ieškovai pažymi, jog GSE pirmą kartą buvo aprašyta 1986 m. Jungtinėje Karalystėje, ir nurodo, kad šios šalies valdžios institucijos nustatė CJLna 1996 m. kovo 20 d., kai Jungtinėje Karalystėje jau buvo nustatyta 163 000 GSE atvejų ir daugiau kaip 150 CJLna atvejų. Prancūzijoje GSE pasireiškė 1991 m., nustačius penkis gyvūnų,

kurie nebuvo atvežti iš Jungtinės Karalystės, tačiau užsikrėtė dėl iš Jungtinės Karalystės kilusių kaulų miltų vartojimo, užsikrėtimo atvejus. Prancūzijoje GSE poveikis iš visų kontinentinių šalių buvo stipriausias, 2002 m. rugpjūčio 29 d. buvo nustatyti 679 atvejai bei iki 2002 m. buvo užfiksuoti šeši aiškūs ar galimi CJLna atvejai.

91 Ieškovai pažymi, kad, nustatant laikotarpį, per kurį vartotojai galėjo užsikrėsti GSE, reikia atsižvelgti į galvijų ligos poveikio plitimą įvairiose Europos šalyse, taip pat į galvijų ir galvijų produktų srautus iš Jungtinės Karalystės ir į tai, kokie teisės aktai vartotojų sveikatos apsaugos srityje buvo priimti per tą laikotarpį. Jie primena, kad pirmosios GSE prevencinės priemonės Jungtinėje Karalystėje buvo priimtos 1989 metais. Šios priemonės lėmė tai, kad Prancūzija importavo žymiai daugiau mėsos ir kaulų miltų iš Jungtinės Karalystės. Nors GSE poveikis Jungtinėje Karalystėje vėliau sumažėjo, nuo 1991 m. ši liga pasireiškė kontinentinėje Europoje, būtent Prancūzijoje. 1996 m. buvo nustatytas Bendrijos embargas galvijams ir galvijų produktams iš Jungtinės Karalystės, o Prancūzijoje iš mitybos grandinės buvo pašalinti specifinį pavojų keliantys kogalviai, tačiau tik 2000 m. toks „pašalinimas“ padarytas Bendrijoje. 1988–1996 metais Prancūzija importavo 48 000 tonų kogalvių iš Jungtinės Karalystės, palyginti su 1978–1987 metais įvežtų 3 180 tonų. Remdamiesi būtent šiais argumentais, ieškovai teigia, kad didžiausią pavojų užsikrėsti GSE Prancūzijos vartotojai turėjo per laikotarpį nuo 1988 m. liepos mėn. iki 1996 m., nes Jungtinėje Karalystėje, priėmus apsaugos priemones ir šioje šalyje sumažėjus pavojui užsikrėsti, dėl nacionalinių ir Bendrijos valdžios institucijų neveikimo padidėjo pavojus užsikrėsti kitose Bendrijos šalyse.

92 Be kita ko, ieškovai nurodo, kad SGM pašalinimo iš mitybos grandinės nauda ir svarba, siekiant apsaugoti žmonių sveikatą, buvo patvirtinta keliomis mokslinėmis nuomonėmis. Be to, ieškovai ginčija argumentą, kad žala atsirado dėl galvijų produktais neteisėtai prekiauti pradėjusių ūkio subjektų veiklos, nes iš mokslinių

nuomonių ir mediciniių tyrimų išplaukia, kad aptariami nukentėjusieji asmenys užsikrėtė suvalgę užkrėstų audinių iki jų uždraudimo Prancūzijoje 1996 m., t. y. iki bendro embargo galvijų ir galvijų produktų iš Jungtinės Karalystės prekybai nustatymo.

93 Galiausiai, ieškovai nurodo, kad jie nelaiko Komisijos ir Tarybos atsakomybės dėl jų artimųjų užkrėtimo išimtine. Jie nurodo, kad Prancūzijos valdžios institucijos nepriėmė reikalingų apsaugos priemonių, kad užkirstų kelią Prancūzijos vartotojams užsikrėsti GSE. Tačiau tai, jog valstybė narė padarė pažeidimų, nepašalina fakto, kad Bendrija prisidėjo prie žalos atsiradimo. Tokiu atveju nukentėjęs asmuo nacionaliniame teisme gali pareikšti ieškinį dėl valstybės narės atsakomybės ir Bendrijos teisme dėl Bendrijos atsakomybės (minėtas sprendimas *Kampffmeyer ir kt. prieš EEB Komisiją*).

94 Atsakovės teigia, kad ieškovai nepateikė tiesioginio priežastinio ryšio tarp elgesio, kuriuo jos kaltinamos, ir nurodytos žalos buvimo įrodymų.

95 Atsakovės jog nukentėję asmenys šioje byloje užsikrėtė GSE patogenu per maisto produktus. Be to, ieškovai nepateikė įrodymų ar įtarimų nei dėl to, kokiuose konkrečiai produktuose buvo patogeno, nei dėl mirusių asmenų mitybos įpročių. Jie nepažymėjo, ar užkrėtimas įvyko dėl produktų iš Prancūzijos, ar iš Jungtinės Karalystės importuotų produktų. Atsižvelgiant į užfiksuotą labai ribotą GSE atvejų skaičių už Jungtinės Karalystės ribų, būtent Prancūzijoje (1988–1996 metais šioje šalyje pasitvirtino 25 atvejai, palyginti su 167 875 atvejais Jungtinėje Karalystėje),

statistiškai mažai tikėtina, kad nukentėję asmenys Prancūzijoje susirgo pavartoję GSE užkrėstos prancūziškos mėsos. Logiškiau yra daryti prielaidą, kad 80-aisiais metais Prancūzijoje ar kitur nukentėję asmenys vartojo iš Jungtinės Karalystės importuotą užkrėstų gyvulių mėsą.

96 Šiuo klausimu atsakovės mano, jog šioje byloje negalima pripažinti tiesioginio priežastinio ryšio buvimo dėl mokslinių abejonių, kurios vis dar būdingos tyrimams dėl GSE, CJLna ir ryšio tarp šių ligų. Remiantis 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomone, daugiausia abejojama dėl CJLna maksimalaus inkubacinio – ar latentinio – laikotarpio, kuris gali būti ilgesnis nei 25 m., minimalios infekcinės dozės, užkrečiamojo agento tikslios kilmės ir būdo, kuriuo infekcija pasiskirsto įvairiuose galvijo ar užkrėsto žmogaus audiniuose.

97 Atsakovės teigia, kad būtent dėl CJLna inkubacinio laikotarpio trukmės neįmanoma nustatyti datos, kada mirę asmenys galėjo užsikrėsti (šiuo klausimu žr. 1995 m. lapkričio 7 d. VMK GSE pogrupio nuomonę). Dėl to, kad negalima nustatyti tikslios užkrėtimo datos, sudėtinga nagrinėti, ar tuo metu institucijos atsakovės galėjo imtis tinkamų apsaugos priemonių.

98 Be to, kaip pastebi Komisija ir kaip išplaukia iš specialios Audito Rūmų ataskaitos Nr. 14/2001, kai kurios valstybės narės vengė perkelti Bendrijos priemones į savo nacionalinę teisę, vėluodamos užtikrinti veiksmingą žmonių ir gyvūnų sveikatos apsaugą, ir neužtikrino optimalaus Bendrijos normų laikymosi.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

99 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad Bendrijos deliktinė atsakomybė už jos įstaigų neteisėtą elgesį EB 288 straipsnio antrosios pastraipos prasme kyla tuo atveju, kai tenkinamos visos sąlygos: institucijų elgesio, dėl kurio jos kaltinamos, neteisėtumas, žalos realumas ir priežastinio tariamų veiksmų ir nurodytos žalos ryšio buvimas (1982 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Oleifici Mediterranei prieš EEB*, 26/81, Rink. p. 3057, 16 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *International Procurement Services prieš Komisiją*, T-175/94, Rink. p. II-729, 44 punktas; 1996 m. spalio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Efisol prieš Komisiją*, T-336/94, Rink. p. II-1343, 30 punktas ir 1997 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Oleifici Italiani prieš Komisiją*, T-267/94, Rink. p. II-1239, 20 punktas).

100 Dėl pirmos sąlygos teismų praktika reikalauja, kad būtų nustatytas pakankamai akivaizdus teisės normos, suteikiančios privatiems asmenims teises, pažeidimas (2000 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją*, C-352/98 P, Rink. p. I-5291, 42 punktas). Kalbant apie reikalavimą, kad pažeidimas būtų pakankamai akivaizdus, pagrindinis būdas nustatyti, jog jis tenkinamas, yra patikrinti, ar atitinkama Bendrijos institucija aiškiai ir šiurkščiai pažeidė savo diskrecijos ribas. Kai ši institucija turi tik labai ribotą diskreciją arba netgi jos visai neturi, pakankamai akivaizdžiam pažeidimui nustatyti gali pakakti paprasto Bendrijos teisės pažeidimo (2002 m. gruodžio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Camar ir Tico*, C-312/00 P, Rink. p. I-11355, 54 punktas ir 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Comafrica ir Dole Fresh Fruit Europe prieš Komisiją*, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ir T-225/99, Rink. p. II-1975, 134 punktas).

101 Jei nėra tenkinama nors viena iš šių sąlygų, visą ieškinį reikia atmesti, nesant reikalo nagrinėti kitų sąlygų (1994 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KYDEP*

prieš Tarybą ir Komisiją, C-146/91, Rink. p. I-4199, 19 ir 81 punktai ir 2002 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Förde-Reederei prieš Tarybą ir Komisiją*, T-170/00, Rink. p. II-515, 37 punktas).

102 Šiuo atveju pirmiausia reikia išnagrinėti priežastinio ryšio tarp institucijų atsakovių tariamai neteisėto elgesio ir ieškovų nurodomos žalos buvimo klausimą.

103 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką priežastinis ryšys EB 288 antrosios pastraipos prasme pripažįstamas, kai tarp atitinkamos institucijos padaryto pažeidimo ir nurodytos žalos yra tikras ir tiesioginis priežasties ir pasekmės ryšys, o jį įrodyti turi ieškovai (1987 m. sausio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *GAEC de la Ségaude prieš Tarybą ir Komisiją*, 253/84, Rink. p. 123, 20 punktas ir 1992 m. sausio 30 d. Sprendimo *Finsider ir kt. prieš Komisiją*, C-363/88 ir C-364/88, Rink. p. I-359, 25 punktas; minėto sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* 101 punktas).

104 Šiuo atveju neteisėti veiksmai, kuriais ieškovai kaltina Tarybą ir Komisiją, yra iš esmės tyčinis savo pareigų žmonių ir gyvūnų sveikatos apsaugos srityje nevykdymas bei nepakankamų, klaidingų, netinkamų arba pavėluotų normų ir priemonių kovojant su GSE ir CJLna keliamais pavojais priėmimas. Ieškovai nurodo, kad patirta žala atsirado tiesiogiai dėl jų šeimos narių užsikrėtimo CJLna ir jų mirties nuo šios ligos. Ieškovai teigia, kad Taryba ir Komisija turi būti atsakingos dėl šio užsikrėtimo, tačiau ši atsakomybė nėra išimtinė.

105 Taigi reikia išnagrinėti, ar ieškovai pateikė įrodymų ar informacijos, galinčios įrodyti, pirma, kad jų artimieji užsikrėtė CJLna ir kad susirgta buvo dėl GSE užkrėstos galvijų

mėsos vartojimo, ir antra, kad veiksmai ir neveikimas, kuriais kaltinamos atsakovės, gali būti šio užsikrėtimo priežastis.

106 Dėl pirmojo klausimo, būtent dėl ieškovų šeimos narių mirties priežasties, reikia iš karto pažymėti, kad iš ieškovų pateiktų teismo ekspertizės ataskaitų, viena vertus, iš *Tribunal de grande instance de Paris* prašymu parengtų 2002 m. spalio 1 d., 2003 m. balandžio 13 d., 2003 m. gegužės 20 d., 2003 m. liepos 6 d. ataskaitų ir, kita vertus, iš *Tribunal administratif de Paris* prašymu parengtos 2004 m. sausio 29 d. ataskaitos išplaukia, kad atmetant bet kokių alternatyvių diagnozių galimybę visiems asmenims buvo aiškiai diagnozuota CJLna. Be to, šiose ataskaitose daroma išvada, kad labiausiai tikėtinas susirgimo šiais CJLna atvejais būdas buvo per burną arba per maisto produktus. Taigi jatrogeninė užkrėtimo CJL galimybė, t. y. dėl gydymo, atmetama. Šiose ataskaitose būtent patvirtinama, kad kalbama apie infekciją, kuria žmogus užsikrečia per GSE.

107 Be to, reikia pažymėti, kad šiuo metu mokslininkai visuotinai pripažįsta, kad CJLna užsikrečiama per GSE agentą. Pačios atsakovės pripažino, jog yra moksliškai įrodyta, kad GSE ir CJLna turi bendrų fizinių, cheminių ir biologinių požymių. Be to, 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonėje dėl pavojaus žmonėms užsikrėsti GSE per maisto produktus (žr. 48 punktą) tvirtinama, jog moksliškai įrodyta, kad GSE ir CJLna gali sukelti tas pats agentas, ir iš to daroma išvada, kad žmonės galėjo užsikrėsti per burną patekus GSE užkrėstai medžiagai. Galiausiai Sprendimo 2000/418 preambulėje nurodyta, jog „daugėja įrodymų, kad GSE ir (CJLna) sukeliantis agentas yra tas pats".

108 Atsižvelgdamas į pirmiau nurodytus samprotavimus, Pirmosios instancijos teismas mano, jog yra pakankamai įrodyta, kad ieškovų artimieji mirė nuo CJLna ir kad šia liga buvo susirgta vartojant GSE užkrėstų galvijų mėsą.

109 Dėl antrojo klausimo, ar mirę ieškovų šeimos nariai užsikrėtė CJLna dėl veiksmų ir neveikimo, kuriais kaltinamos atsakovės, ieškovai iš esmės teigia, kad Taryba ir Komisija tinkamu momentu nenustatė būtinų ir tinkamų priemonių kovoti su GSE žmonių sveikatai keliamu pavojumi. Šios institucijos taip pat atsakingos dėl to, kad neužkirto kelio GSE – kuria nuo galvijų iš Jungtinės Karalystės, kur ji atsirado, užsikrėtė galvijai kitose valstybėse narėse, – paplitimui bei tam, kad ji būtų perduota žmonėms CJLna pavidalu.

110 Siekiant išnagrinėti šį klausimą, pirmiausia reikia nustatyti nukentėjusių asmenų užsikrėtimo datą ir ligos inkubacinį laikotarpį, o po to patikrinti, ar galimas priežastinis ryšys tarp nustatytos žalos ir įvairių tariamai neteisėtų veiksmų, kuriais kaltinamos Taryba ir Komisija.

111 Bet kuriuo atveju reikia priminti, kad žmogaus užsikrėtimo GSE galimybė moksliškai įrodyta tik 1996 m. kovo mėn., t. y. tuo metu, kai SEAC paskelbė savo pranešimą apie galimą ryšį tarp GSE ir CJLna. Tačiau, kaip pažymi atsakovės, ieškinys turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į faktinių aplinkybių metu turėtas mokslines žinias ir reikalautą atsargumo bei apdairumo lygį.

1. Dėl nukentėjusių asmenų užsikrėtimo datos ir ligos inkubacinio laikotarpio

112 Iš bylos medžiagos išplaukia, kad neįmanoma tiksliai nustatyti ieškovų šeimų narių užsikrėtimo datų. Ieškovai šiuo klausimu tvirtina, kad didžiausias pavojus

Prancūzijos vartotojams užsikrėsti GSE buvo laikotarpiu nuo 1988 m. liepos mėn., t. y. nuo tada, kai Jungtinės Karalystės valdžios institucijos priėmė pirmąsias apsaugos nuo GSE priemones, iki 1996 m. kovo–balandžio mėn., t. y. kai Bendrija nustatė embargą galvijų produktams bei mėsos ir kaulų miltams iš Jungtinės Karalystės ir kai Prancūzija uždraudė vartoti specifikuotą pavojų keliančius kogalvius (žr. šio sprendimo 91 punktą). Be kita ko, ieškovai teigia, kad jų artimieji užsikrėtė vėliausiai 1996 metais (žr. šio sprendimo 92 punktą). Taip pat reikia pažymėti, kad *Tribunal de grande instance de Paris* ir *Tribunal administratif de Paris* įgaliotų ekspertų ataskaitose nurodžius, kad ieškovų mirusių šeimos narių užsikrėtimo datos neįmanoma tikslai nustatyti, nurodoma tikėtina šio užsikrėtimo data nuo 1980 iki 1996 metų.

113 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad CJLna būdingas ilgas inkubacinis laikotarpis. Iš tikrųjų 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonėje dėl pavojaus žmonėms užsikrėsti GSE per maisto produktus (žr. šio sprendimo 48 punktą) pabrėžiant, kad šis laikotarpis yra nežinomas, nurodoma, jog jis gali būti ilgesnis kaip 25 metai. Patys ieškovai pažymėjo, kad užkrečiamajai spongiforminei encefalopatijai būdingas ilgas latentinis laikotarpis, kuris užkrėstam asmeniui gali trukti iki 30 m. (žr. ieškinio 103 punktą). Galiausiai *Tribunal de grande instance de Paris* ir *Tribunal administratif de Paris* prašymu parengtose ekspertų ataskaitose pažymima, jog „klinikiniai duomenys ir tyrimai dėl inkubacinio laikotarpio patvirtina prielaidą, kad laikotarpis nuo užsikrėtimo GSE agentu ir naujos atmainos atsiradimo žmoguje yra 15–20 metų“, ir nurodoma, kad „neatsižvelgiant į (CJL) atmainą ir jos kilmę, kalbama apie ligą, kurios inkubacinis laikotarpis labai ilgas (keleri metai)“, kad „šis inkubacinis laikotarpis įvairiais atvejais gali būti skirtingas“ ir kad „su GSE susijusi atmaina vystosi taip pat kaip ir pati liga“. Galiausiai reikia priminti, kad GSE, dėl kurios užsikrečiama CJLna, inkubacinis laikotarpis galvijams taip pat gali trukti kelerius metus. Iš tikrųjų remiantis 1999 m. gruodžio 10 d. PKM nuomone, vidutinis GSE inkubacinis laikotarpis yra penkeri metai, dažniausiai jis trunka 4–6 metus.

114 Remiantis prieš tai nurodytais samprotavimais, reikia padaryti išvadą, kad CJLna susirgę ieškovų šeimos nariai šiuo atveju galėjo užsikrėsti šios ligos agentu ne tik 1988–1996 metais, kaip teigia ieškovai, bet net anksčiau nei 1988 m. Tačiau reikia priminti, pirma, kad galimybė žmogui užsikrėsti GSE buvo moksliškai pripažinta tik 1996 metais. Antra ir kaip nurodoma 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonėje (žr. šio sprendimo 48 punktą), GSE tai nauja liga, kuri, manoma, atsirado Jungtinėje Karalystėje 1980–1985 metais, tačiau buvo nustatyta ir apibūdinta tik 1986 m. lapkričio mėnesį. Taigi aptariami nukentėję asmenys galėjo užsikrėsti tuo metu, kai GSE pavojus, be kita ko, žmonių sveikatai, dar nebuvo gerai žinomas mokslininkams.

115 Konkrečiau kalbant, kadangi asmenys galėjo užsikrėsti iki 1988 m., negalima laikyti įrodyta aplinkybės, kad nurodoma žala tiesiogiai ir būtinai padaryta dėl tariamai neteisėtų veiksmų, kuriais ieškovai kaltina Tarybą ir Komisiją ir kurių buvo imtasi po šios datos.

2. Dėl priežastinio ryšio tarp nurodomos žalos ir veiksmų, kuriais kaltinamos Taryba ir Komisija

116 Du ieškovų kaltinimai dėl Tarybos ir Komisijos GSE ir CJLna valdymo, pirma, yra susiję su tariamai pavėluotu draudimu naudoti mėsos ir kaulų miltus naminiams gyvuliams skirtame pašare – dėl to, ieškovų nuomone, GSE paplito už Jungtinės Karalystės ribų, o antra, su tuo, kad jos pavėluotai pašalino SGM iš mitybos grandinės, per kurią nukentėję žmonės užsikrėtė CJLna. Be to, ieškovai nurodo kitus atsakovių veiksmus, kurie buvo atlikti dėl akivaizdžios vertinimo klaidos, ir taip pat kaltina jas piktnaudžiavus įgaliojimais bei pažeidus teisėtų lūkesčių ir gero administravimo principus.

a) Dėl tariamo vėlavimo uždrausti mėsos ir kaulų miltus

117 Ieškovai teigia, jog GSE paplito kontinentinėje Europoje, ypač Prancūzijoje, būtent dėl to, kad naminių gyvulių pašare buvo naudojami iš Jungtinės Karalystės importuoti užkrėsti mėsos ir kaulų miltai. Jie pastebi, kad šios šalies valdžios institucijos 1988 m. uždraudė naudoti atrajotojų miltus atrajotojų pašare, tačiau jos neuždraudė eksportuoti šių miltų į kitas valstybes nares. Dėl to labai padidėjo užkrėstų miltų eksportas iš Jungtinės Karalystės į Prancūziją, kurioje dėl to, kad Prancūzijos galvijai juos vartojo, atsirado GSE. Tačiau atsakovės uždraudė naudoti iš žinduolių audinių gautus kaulų ir mėsos miltus atrajotojų pašare tik 1994 m. birželio mėn., priimdamos Sprendimą 94/381. Be to, dėl kryžminio užkrėtimo šiame sprendime numatytas dalinis draudimas naudoti mėsos ir kaulų miltus neužkirto kelio galvijų užsikrėtimui užkrečiamuoju agentu. Per posėdį ieškovai nurodė, kad dėl to, jog žmonių užsikrėtimas CJLna susijęs su GSE paplitimu, šie atsakovių tariamai neteisėti veiksmai, valdant galvijų ligą, turėjo pasekmių žmonių sveikatai.

118 Šiuo atveju reikia padaryti išvadą, kad, net jei tiksli GSE kilmė nėra visiškai žinoma, šią ligą tiriančiuose moksliniuose darbuose nurodoma, jog, išskyrus retus atvejus, kai ją perdavė motinos (mažiau nei 10 %), GSE greičiausiai atsiranda suėdus užkrečiamųjų agentų turinčių mėsos ir kaulų miltų. Iš tiesų, kaip nurodoma Sprendime 94/381, manoma, jog naminių gyvulių užsikrėtimo GSE priežastis yra atrajotojų baltymai, kuriuose yra „skrepi“, paskui GSE agentų ir kurie nebuvo gerai jog, siekiant kovoti su šios ligos paplitimu, buvo būtina sutrukdyti tam, kad į gyvulių mitybos grandinę patektų GSE agento galinčių turėti audinių.

119 Tačiau, nors Jungtinės Karalystės valdžios institucijos 1988 m. liepos mėn. uždraudė savo gyvulių augintojams šerti atrajotojus atrajotojų baltymų turinčiais mėsos ir kaulų miltais, atsakovės iš pradžių nenustatė panašių priemonių Bendrijoje. Iš tikrųjų, kaip nurodo ieškovai, atsakovės tik 1994 m. birželio mėn. priimdamos Sprendimą 94/381 visoje Bendrijoje uždraudė naudoti žinduolių kilmės baltymus atrajotojų pašare. Be to, mėsos ir kaulų miltų eksportas iš Jungtinės Karalystės į kitas valstybes nares buvo aiškiai uždraustas tik 1996 m., priėmus Sprendimą 96/239.

120 Aišku, tuo metu ligos požymiai ir tuo labiau jos paplitimo priežastys nebuvo gerai žinomos. Be to, iki 1994 m. GSE pasekmės kitose nei Jungtinė Karalystė šalyse – ir labai nedaug Airijoje – buvo labai ribotos. Iš tikrųjų 1988–1994 metais kontinentinėje Europoje GSE buvo užfiksuota tik Vokietijoje (4 atvejai), Danijoje (1 atvejis), Prancūzijoje (10 atvejų), Italijoje (2 atvejai) ir Portugalijoje (18 atvejų).

121 Bet kuriuo atveju reikia pažymėti, be to, tai išplaukia iš 1996 m. rugsėjo mėn. Komisijos pateikto atsakymo į Parlamento tyrimo komisijos klausimą, kad, remdamosi Komisijos rekomendacijomis šiuo klausimu, 1991 m. visos valstybės narės jau buvo patvirtinusios nacionalines priemones, draudžiančias importuoti mėsos ir kaulų miltus iš Jungtinės Karalystės.

122 Be to, septynios valstybės narės 1989–1990 m. priėmė priemones, draudžiančias atrajotojų pašare naudoti iš žinduolių audinių gautus baltymus. Pavyzdžiui, Prancūzijos Respublika 1990 m. liepos mėnesį uždraudė galvijų pašare naudoti žinduolių baltymus. Iš tikrųjų pagal 1990 m. liepos 24 d. Nutarimo dėl tam tikrų gyvulinės kilmės baltymų naudojimo mityboje ir galvijams skirtų pašarų gamyboje draudimo (1990 m. rugpjūčio 11 d. JORF, p. 9837) 1 straipsnį, kuris buvo iš dalies pakeistas 1990 m. rugsėjo 26 d. Nutarimo (1990 m. spalio 7 d. JORF, p. 12162)

1 straipsniu, „galvijų pašare arba šių galvijų pašaro gamyboje draudžiama naudoti kaulų miltus, miltelius ir gyvulinius baltymus, išskyrus pieno produktų, paukštienos, kiaušinių, žuvies ar jūros gyvūnų baltymus, jei jie išgaunami, perdirbami ir saugomi atskirai".

123 Be to, nuo 1994 m. atsakovės laipsniškai įdiegė strategiją, kuri specialiai buvo skirta sutrukdyti visoje Bendrijoje audiniams, kuriuose gali būti GSE agentų, patekti į gyvulių mitybos grandinę. Iš šių priemonių reikia pažymėti Sprendimą 94/381, kuris visoje Bendrijoje uždraudė naudoti žinduolių kilmės baltymus atrajotojų pašare, tačiau paliko galimybę atskirais atvejais taikyti sistemą, leidžiančią atskirti atrajotojų kilmės baltymus nuo ne atrajotojų kilmės baltymų.

124 Tačiau ieškovai teigia, kad šios nuostatos buvo nepakankamos būtent todėl, kad Sprendimas 94/381 uždraudė žinduolių kilmės baltymus tik atrajotojų pašare ir neuždraudė naudoti kitų gyvūnų pašare, ypač kiaulių ir naminių paukščių. Jų nuomone, dėl šio dalinio draudimo vėliau atsirado kryžminio užkrėtimo židinys ir atitinkamai paplito GSE.

125 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad visiškas draudimas naudoti gyvulinius baltymus bet kokių naminių gyvūnų pašare visoje Bendrijoje nustatytas tik Sprendimu 2000/766, kuris įsigaliojo 2001 m. sausio 1 dieną. Bet kuriuo atveju svarbu pažymėti, kad šis sprendimas buvo priimtas dėl sisteminių trūkumų įgyvendinant Bendrijos normas dėl mėsos ir kaulų miltų daugelyje valstybių narių (žr. Sprendimo 2000/766 ketvirtą, penktą ir šeštą konstatuojamąsias dalis).

126 Iš tikrųjų, kaip išplaukia iš specialios Audito rūmų ataskaitos Nr. 14/2001 (žr. 31 punktą), daugelis valstybių narių, tarp kurių yra ir Prancūzijos Respublika, toleravo tam tikro lygio užsikrėtimą, nors Bendrijos teisės aktai to nenumatė. Be to, 1988–2000 metais Komisijos maisto ir veterinarijos tarnyba (MVT) nustatė prekybos šiais miltais kontrolės trūkumų daugelyje valstybių narių. MVT patikrinimai taip pat parodė, kad gyvūnų pašarų pramonė neįdėjo pakankamai pastangų tam, kad mėsos ir kaulų miltai nepatektų į gyvulių pašarą ir kad atitinkamas pašaras ne visada buvo tinkamai paženklintas, konkrečiai kalbant, Prancūzijoje. Šie pažeidimai prisidėjo prie to, kad gyvulių augintojai netyčia savo gyvuliams šerti naudojo veikiausiai užkrėstą pašarą (žr. Specialios Audito Rūmų ataskaitos Nr. 14/2001 33 punktą).

127 Todėl reikia padaryti išvadą, jog nėra įrodyta, kad pagrindinė GSE paplitimo už Jungtinės Karalystės ribų, ypač Prancūzijoje, ir atitinkamai ieškovų šeimos narių užsikrėtimo CJLna priežastis yra atsakovių veiksmai, sprendžiant mėsos ir kaulų miltų naudojimo naminių gyvūnų, tarp jų atrajotojų, pašaruose problemas. Iš tikrųjų būtent atsižvelgdamas į daugelyje valstybių narių, tarp jų ir Prancūzijoje, patvirtintas priemones, draudžiančias importuoti mėsos ir kaulų miltus iš Jungtinės Karalystės ir naudoti žinduolių audinių kilmės baltymus atrajotojų pašare, bei į nacionalinės valdžios institucijų ir privačių subjektų trūkumus taikant Bendrijos normas, Pirmosios instancijos teismas nemano, jog yra įrodyta, kad jei Komisija ir Taryba būtų anksčiau priėmusios priemones, kurių nepriėmimu jas kaltina ieškovai, nurodoma žala nebūtų padaryta. *A fortiori*, nenustatyta, kad šiuo atveju ieškovų nurodomas elgesys gali būti tikroji ir tiesioginė ieškovų šeimos narių užsikrėtimo CJLna priežastis.

b) Dėl tariamo vėlavimo uždrausti naudoti SGM

128 Iš esmės ieškovai teigia, kad draudimas naudoti SGM yra svarbiausia apsaugos nuo CJLna žmonių sveikatai keliamo pavojaus priemonė, nes šios medžiagos yra pagrindinis žmogaus užsikrėtimo šaltinis. Jie pastebi, kad, nors nuo 1989 m. daugelis mokslinių nuomonių patvirtino tokios priemonės būtinybę, atsakovės priėmė ją labai vėluodamos. Iš tikrųjų draudimas naudoti visų rūšių SGM buvo nustatytas tik 1997 m., priėmus Sprendimą 97/534. Be to, šio sprendimo įsigaliojimas, turėjęs įvykti 1998 m. sausio 1 d., buvo beveik trejus metus Tarybos ir Komisijos atidedamas. Taigi visoje Bendrijoje šis draudimas įsigaliojo tik 2000 m. spalio 1 d., priėmus Sprendimą 2000/418.

129 Šiuo atveju svarbu pažymėti, kad, priešingai nei, atrodo, teigia ieškovai, 1989 m. lapkričio 27 d. VMK nuomonėje buvo padaryta išvada, jog tuo metu nebuvo akivaizdu, kad gyvulių spongiformine encefalopatija gali užsikrėsti žmogus, nors joje yra pažymima, jog neatmetama galimybė, kad labai užkrėsti audiniai gali kelti nedidelį pavojų žmonių sveikatai. Šiomis sąlygomis VMK pasiūlė pašalinti iš mitybos grandinės tik ypač pavojingus galvijų kogalvius (smegenis, stuburo smegenis, tonziles, užkrūčio liaukas, blužnis ir žarnas), kurių kilmės šalyse paplito GSE.

130 Šiuo klausimu reikia priminti, kad iki 1989 m. GSE atvejų buvo užfiksuota tik Jungtinėje Karalystėje. Vėliau 1989–1996 metais dauguma GSE atvejų taip pat buvo nustatyti šioje šalyje. Iš tikrųjų per šį laikotarpį Jungtinėje Karalystėje buvo nustatyta 165 402 GSE atvejai. Savo ruožtu Airijoje buvo nustatyti tik 189 atvejai. Galiausiai

per šį laikotarpį Prancūzijoje buvo nustatyti tik 25 GSE atvejai, kitose kontinentinės Europos valstybėse narėse taip pat buvo nustatyta labai nedaug atvejų (64 atvejai Portugalijoje, 4 atvejai Vokietijoje, 2 atvejai Italijoje ir 1 atvejis Danijoje).

131 Nuo 1989 m. atsakovės patvirtino pirmąsias priemones, skirtas užkirsti kelią GSE plitimui iš Jungtinės Karalystės, nustatydamos Bendrijos viduje tam tikrus prekybos galvijais iš šios šalies apribojimus (konkrečiai žr. Sprendimus 89/469, 90/59 ir 90/261). Be to, 1990 m. balandžio mėn. Komisija priėmė Sprendimą 90/200, kuris uždraudė eksportuoti iš Jungtinės Karalystės – vienintelės šalies, kurioje tuo metu buvo GSE – smegenis, stuburo smegenis, tonziles, užkrūčio liaukas, blužnis ir žarnas, gautas iš senesnių negu šešių mėnesių skerdimo dieną galvijų.

132 Tačiau ieškovai kaltina atsakoves tuo, kad šiuo metu jos nenustatė bendro draudimo naudoti SGM visoje Bendrijoje, ir mano, jog šis neveikimas yra jų artimųjų užsikrėtimo priežastis.

133 Tačiau tokioje srityje, kaip antai gyvūnų ir žmonių sveikatos apsauga, priežastinis veiksmų ir žalos ryšys turi būti nustatomas remiantis iš institucijų reikalaujamų veiksmų analize, atsižvelgiant į tuo metu turėtas mokslines žinias. Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad iki 1996 m. kovo mėn. galimybė žmogui užsikrėsti GSE nebuvo moksliškai patvirtinta (žr. 8, 9 ir 111 punktus). Be to, reikia pažymėti, kad iki 1996 m. spalio mėn. Bendrijos mokslo ir veterinarijos komitetai nesiūlė visoje Bendrijoje taikyti bendrą draudimą naudoti SGM, nes su šiomis medžiagomis susijusios priemonės buvo laikomos būtinomis tik Jungtinėje Karalystėje. Todėl atsakovių negalima kaltinti tuo, kad jos visoje Bendrijoje iki 1996 m. neuždraudė visiškai nenaudoti SGM.

134 Be to, reikia pažymėti, jog priežastinio ryšio buvimas reikalauja, kad veiksmai, kuriais yra kaltinama, būtų tikroji ir tiesioginė nurodomos žalos priežastis ir kad tokiais kaip šis atvejais, kai tariamai sukėlęs nurodytą žalą elgesys pasireiškia neveikimu, ypač būtina įsitikinti, kad ši žala padaryta būtent dėl neveikimo, kuriuo institucijos yra kaltinamos, o ne dėl kito jų elgesio.

135 Šiuo atveju Pirmosios instancijos teismas daro išvadą, kad tokio įsitikinimo nėra.

136 Todėl negalima užtikrintai daryti išvados, kad net tuo atveju, jei institucijos atsakovės anksčiau būtų nustačiusios visišką draudimą naudoti SGM, ieškovų šeimos nariai nebūtų užsikrėtę. Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas pastebi, kad teisinių priemonių, kurias turėjo patvirtinti institucijos atsakovės, veiksmingumas šiuo atveju ypač priklausė nuo valstybių narių, kurios ne visada pakankamai griežtai užtikrino veterinarinių normų taikymą, veiksmų (žr. 144 punktą).

137 Be to, svarbu pažymėti, ir kaip nurodoma 1999 m. gruodžio 10 d. PMK nuomonėje (žr. 48 punktą), kad, nors atrodo, jog SGM nėra pagrindinis užsikrėtimo CJLna šaltinis, „idealus“ vartotojų apsaugos nuo šios ligos lygis reikalauja, kad žmonių mitybos grandinėje visiškai nebūtų GSE užkrėstų gyvulių, o SGM pašalinimas (iš mitybos grandinės) būtų šiuo atveju tik „antras apsaugos lygis“. Iš tikrųjų PMK pastebi, kad nei minimali GSE užkrėstos medžiagos dozė, dėl kurios užsikrečia žmonės, nei šios infekcijos paplitimas įvairiose gyvulio audiniuose nėra gerai žinomi, ir daro išvadą, kad vis dėlto reikėjo vengti bet kokio žmonių kontakto su užkrečiamuoju agentu.

138 Atsižvelgdamas į tai, Pirmosios instancijos teismas mano, kad, nors ankstyvas visiškas draudimas visoje Bendrijoje vartoti ir naudoti SGM, griežtai ir veiksmingai nustatytas visose valstybėse narėse, būtų galėjęs, jei būtų priimtas anksčiau, sumažinti Europos vartotojų užsikrėtimo CJLna pavojų, šiuo atveju negalima užtikrintai daryti išvados, kad, jei institucijos atsakovės būtų anksčiau nustačiusios tokį draudimą, ieškovų šeimos nariai nebūtų užsikrėtę. Bet kuriuo atveju, atsižvelgiant būtent į datas, kai jie galėjo užsikrėsti, ir atitinkamus GSE ir CJLna inkubacinius laikotarpius (žr. 112–114 punktus), kad galėtų būti veiksminga šiuo atveju, tokia priemonė turėtų būti priimta ne tik iki 1996 m., t. y. tada, kai moksliškai buvo įrodyta, jog GSE gali užsikrėsti žmogus, o net iki 1990 m., kai kontinentinėje Europoje buvo nustatytas pirmas GSE atvejis, ar net iki 1986 m., kai GSE liga pirmą kartą buvo nustatyta ir apibūdinta Jungtinėje Karalystėje. Tačiau, kaip buvo išdėstyta 133 punkte, negalima kaltinti atsakovių iki 1996 m. nenustačius visoje Bendrijoje draudimo visiškai nenaudoti SGM.

139 Galiausiai dėl vėlavimo 1997–2000 metais priimti su SGM naudojimu susijusias priemones, kuriuo kaltinamos institucijos, Pirmosios instancijos teismas mano, kad ši kritika neturi reikšmės šiai bylai. Iš tikrųjų reikia pažymėti, kad, pačių ieškovų teigimu, jų artimieji užsikrėtė CJLna vėliausiai 1996 m. (žr. 92 punktą). Be to, *Tribunal de grande instance de Paris* ir *Tribunal administratif de Paris* įgaliotų ekspertų ataskaitose daroma išvada, jog labiausiai tikėtina, kad ieškovų mirę šeimos nariai užsikrėtė iki 1996 m. (žr. 112 punktą). Todėl tariamai neteisėti atsakovių veiksmai, atlikti po 1996 m., negalėjo būti šioje byloje nurodomos žalos priežastis.

140 Atsižvelgdamas į tai, Pirmosios instancijos teismas mano, kad su SGM draudimu susijęs elgesys, kuriuo ieškovai kaltina institucijas atsakoves, negali būti laikomas tikrąja ir tiesiogine šioje byloje nurodomos žalos atsiradimo priežastimi.

c) Dėl kito elgesio, kuriuo kaltinamos Taryba ir Komisija

141 Be pirmiau išnagrinėto tariamai neteisėto elgesio dėl miltų ir SGM, ieškovai daug kritikuoja atsakovių veiksmus kovojant su GSE ir CJLna. Konkrečiai jie tvirtina, kad valdydamos šių ligų keliamą pavojų jos padarė akivaizdžių vertinimo klaidų. Be to, ieškovai kaltina atsakoves piktnaudžiavus įgaliojimais, t. y. tuo, kad, siekdamos apsaugoti galvijų prekybos tinklo ir rinkos interesus, šios institucijos bandė atgrasyti valstybes nares imtis vienašalių apsaugos nuo GSE keliamo pavojaus priemonių. Galiausiai ieškovai nurodo, jog teisėtų lūkesčių ir gero administravimo principai pažeisti būtent dėl to, kad Komisijos tarnybų darbas blogai organizuotas, o Bendrijos veterinariniai su GSE susiję patikrinimai yra nepakankami ir turi trūkumų, bei dėl to, kad yra valstybių narių veterinarinės kontrolės priežiūros trūkumų.

142 Tačiau reikia konstatuoti, kad ieškovai visiškai neįrodė priežastinio ryšio tarp šioje byloje nurodyto tariamai neteisėto elgesio ir žalos, kuri, kaip buvo nurodyta pirmiau, padaryta užsikrėtus, o vėliau mirus jų šeimos nariams.

143 Galiausiai reikia pažymėti, kad atsakomybė už teisės aktų veterinarijos srityje taikymo veiksmingą kontrolę iš esmės tenka valstybėms narėms. Kalbant apie veterinarinę prekybos kontrolę Bendrijoje, iš Direktyvų 89/66 ir 90/425 išplaukia, kad šią kontrolę turi iš esmės atlikti išgabenimo valstybės narės institucijos, o mažesne apimtimi – paskirties valstybės institucijos. Konkrečiai kalbant, jei valstybių narių teritorijoje atsiranda zoonozės arba kitos didelę grėsmę gyvūnų arba žmonių sveikatai galinčios sukelti ligos, valstybės narės turi nedelsdamos taikyti Bendrijos taisyklėse numatytas kontrolės arba apsaugos priemones ir patvirtinti kitas atitinkamas priemones.

144 Taip pat reikia pažymėti, kad, kaip nurodoma Specialioje Audito Rūmų ataskaitoje Nr. 14/2001, MVT nuo 1996 m. atlikti patikrinimai rodo, jog dauguma valstybių narių nepakankamai griežtai užtikrino su GSE susijusių priemonių įgyvendinimą jų teritorijoje. Audito Rūmų nuomone, šis nepakankamas Bendrijos teisės aktų įgyvendinimas valstybėse narėse sutrukdė užkirsti kelią GSE ir palengvino jo plitimą. Be to, taip pat reikia atsižvelgti į kai kurių privačių ūkio subjektų atsakomybę dėl šios ligos paplitimo. Taigi minėtoje Audito Rūmų ataskaitoje nustatyta, kad žemės ūkio produktų sektoriuje buvo nepakankamai griežtai taikomi Bendrijos teisės aktai dėl GSE.

145 Atsižvelgdamas į tai, Pirmosios instancijos teismas nusprendžia, jog ieškovai neįrodė, kad šį tariamai neteisėtą elgesį galima laikyti tikrąja ir tiesiogine jų artimųjų užsikrėtimo CJLna priežastimi.

3. Išvada

146 Atsižvelgdamas į tai, kas pasakyta, Pirmosios instancijos teismas nemano, jog yra įrodyta, kad tariamai neteisėti Tarybos ir Komisijos veiksmai ar neveikimas gali būti laikomi tikrąja ir tiesiogine Prancūzijoje nuo CJLna mirusių ieškovų šeimos narių užsikrėtimo, dėl kurio padaryta šioje byloje nurodyta žala, priežastimi. Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes neįrodyta, kad, jei šios institucijos būtų priėmusios ar būtų priėmusios anksčiau priemones, kurių nepriėmus jas kaltina ieškovai, aptariamos žalos nebūtų padaryta.

147 Todėl reikia padaryti išvadą, kad priežastinis nurodytos žalos ir tariamai neteisėto Bendrijos institucijų elgesio ryšys neįrodytas.

148 Todėl reikia atmesti ieškovų reikalavimus dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės už institucijų atsakovių neteisėtą elgesį nenagrinėjant, ar šiuo atveju įvykdytos kitos šios atsakomybės sąlygos, o būtent kad institucijų atsakovių elgesys, kuriuo jos kaltinamos, buvo neteisėtas ir kad buvo padaryta reali žala.

II — *Dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės nesant institucijų atsakovių neteisėto elgesio*

A — *Šalių argumentai*

149 Ieškovai nurodo, kad Prancūzijos teisė, be teisinės patraukimo atsakomybėn už tyčinį pažeidimą tvarkos, taip pat pripažįsta pagrindinę nukentėjusių asmenų teisę į žalos atlyginimą, kurį turi užtikrinti vešiosios valdžios institucijos. Ši tvarka grindžiama konstitucinėmis vertybėmis: lygybe ir solidarumu. Šiuo atveju 1991 m. Prancūzijos teisės aktų leidėjas įsteigė specialų žalos atlyginimo žmogaus imunodeficito virusu per kraują užsikrėtusiems asmenims fondą, o 1993 m. nepriklausomą žalos dėl jatrogeninio su augimo hormonų injekcija susijusio užsikrėtimo CJLna nukentėjusiems asmenims atlyginimo komisiją.

150 Ieškovai pažymi, kad Bendrijos teismų praktika pripažįsta atsakomybės nesant Bendrijos kaltės principą (1998 m. sausio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Dubois et Fils prieš Tarybą ir Komisiją*, T-113/96, Rink. p. II-125). Remdamiesi bendromis valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis ir pagrindinėmis teisėmis, jie teigia, kad Bendrijos institucijos turi pripažinti, jog tuo atveju, jei lygybės principas pažeidžiamas specialiu ir neįprastu būdu, galima teisėtai perkelti žalos atlyginimo naštą Bendrijai. Ieškovai pripažįsta, jog pageidautina, kad

sprendimą dėl solidarumo principu pagrįsto žalos atlyginimo priimtų „politinės" institucijos, tačiau tvirtina, jog taip pat galima pripažinti šią galią Bendrijos teismui. Jie pastebi, kad Parlamentas savo 1997 m. lapkričio 19 d. rezoliucijoje paragino Komisiją ir suinteresuotas valstybes nares skirti būtinų finansinių lėšų, kad parodytų savo solidarumą su nuo CJLna nukentėjusių asmenų šeimomis.

151 Ieškovai teigia, jog dėl to, kad jų artimieji užsikrėtė GSE patogenu ir vėliau mirė nuo CJLna, jie patyrė ypač didelę žalą ir jos pasekmes. Be to, kadangi nebuvo nustatytas užkrečiamasis agentas ir dėl to, kad buvo sunku nustatyti tikslią užsikrėtimo datą ir šaltinį, jie negalėjo savo ieškinių dėl žalos atlyginimo pagrįsti nacionalinėmis ar Bendrijos gamintojų ar platintojų atsakomybės sistemomis. Taigi būtų teisinga, kad jie galėtų perkelti žalos atlyginimo naštą Bendrijos institucijoms.

152 Atsakovės pažymi, kad Bendrijos dėliktinė atsakomybė nesant neteisėtų veiksmų gali atsirasti, tik jei yra įvykdytos visos griežtos sąlygos, o būtent realiai patirta žala, yra priežastinis ryšys bei neįprastas ir specialus ginčijamos žalos pobūdis. (2000 m. birželio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dorsch Consult prieš Tarybą ir Komisiją*, C-237/98 P, Rink. p. I-4549, 17–19 punktai). Tačiau šiuo atveju neįvykdyta priežastinio ryšio buvimo sąlyga. Be to, reikia atmesti šeimos narių moralinę žalą, o turtinei žalai atlyginti reikalaujamos sumos yra nepagrįstos ir neproporcingos. Komisija taip pat nurodo, kad ieškovai neįrodė žalos specialaus ir neįprasto pobūdžio, teigdama, jog, nors tiesa, kad mirtis yra ypač didelė žala, vis dėlto ieškovai neįrodė, kad nukentėjusiems asmenims grėsė kitoks ypatingas pavojus nei kitiems galvijų produktų vartotojams.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

153 EB 288 straipsnio antroji pastraipa Bendrijai nustatytą pareigą atlyginti žalą, kurią padarė jos institucijos, pagrindžia „bendrais valstybių narių įstatymams būdingais principais" ir tuo neapriboja šių principų taikymo tik Bendrijos deliktinei atsakomybei dėl neteisėto minėtų institucijų elgesio. Tačiau nacionalinė deliktinės atsakomybės teisė, nors skirtingu laipsniu, leidžia asmenims konkrečiose srityse ir skirtingais būdais prisiteisti įvairaus dydžio kompensaciją už tam tikrą žalą, net jei nėra asmens, padariusio žalą, neteisėtų veiksmų (2005 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *FIAMM ir FIAMM Technologies prieš Tarybą ir Komisiją*, T-69/00, Rink. p. II-5393, 158 ir 159 punktai ir Sprendimo *Beamglow prieš Parlamentą ir kt.*, T-383/00, Rink. p. II-5459, 172 ir 173 punktai). Tuo atveju, kai žala atsiranda dėl Bendrijos institucijų veiksmų, kurių neteisėtas pobūdis nėra įrodytas, Bendrijos deliktinė atsakomybė gali atsirasti, jei yra įvykdytos visos sąlygos, susijusios su žalos realumu, priežastiniu žalos ir Bendrijos institucijų veiksmų ryšiu bei neįprastu ir specifiniu ginčijamos žalos pobūdžiu (minėto sprendimo *Dorsch Consult prieš Tarybą ir Komisiją* 19 punktas; minėto sprendimo *FIAMM ir FIAMM Technologies prieš Komisiją* 160 punktas ir minėto sprendimo *Beamglow prieš Parlamentą ir kt.* 174 punktas).

154 Tačiau šioje byloje nuspręsta, kad šiuo atveju priežastinis ieškovų nustatyto atsakovių elgesio ir jų padarytos žalos ryšys neįrodytas. Todėl reikia atmesti ieškovų reikalavimus dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės nesant atsakovių neteisėto elgesio kaip nepagrįstus, nenagrinėjant, ar yra įvykdytos kitos šios atsakomybės sąlygos, o būtent žalos realumas ir jos specialus bei neįprastas pobūdis.

155 Be to, reikia pažymėti, kad, nenustačius Bendrijos institucijų deliktinės atsakomybės, Pirmosios instancijos teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimą dėl žalos

atlyginimo nuo ligos nukentėjusiems asmenims, remdamasis solidarumo principu. Bet kuriuo atveju reikia pažymėti, kad šiuo atveju 2004 m. birželio mėn. ir 2005 m. sausio mėn. Prancūzijos vyriausybė ieškovams sumokėjo „solidarumo išmokas" už nukentėjusių asmenų ir jų teisių perėmėjų dėl CJLna patologijos patirtą žalą. Nagrinėjamos kompensacijos apėmė sumas už kiekvieno nukentėjusio asmens patirtą žalą ir sumas už kiekvieno jų šeimos nario patirtą žalą.

156 Atsižvelgiant į tai, reikia atmesti ieškovų reikalavimus dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės nesant atsakovių neteisėto elgesio.

157 Todėl reikia atmesti visą ieškinį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

158 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Tačiau pagal 87 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama arba jeigu susiklosto ypatingos aplinkybės, Pirmosios instancijos teismas gali paskirstyti bylinėjimosi išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai padengti savo išlaidas.

159 Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, ypač į tai, kad Tarybos ir Komisijos reikalavimai dėl ieškinių priimtinumo buvo atmesti, jos turi padengti bylinėjimosi su pagrindais dėl priimtinumo susijusias išlaidas, kurios, Pirmosios instancijos teismo sprendimu, sudaro ketvirtadalį visų išlaidų. Ieškovai turi padengti tris ketvirtadalius bylinėjimosi išlaidų.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS

nusprendžia:

1. **Ieškinį tiek, kiek jis susijęs su É. R., O. O., J. R., A. R. ir B. P. R., atmesti kaip nepriimtiną.**

2. **Likusią ieškinio dalį atmesti kaip nepagrįstą.**

3. **Ieškovai padengia tris ketvirtadalius bylinėjimosi išlaidų. Taryba ir Komisija padengia vieną ketvirtadalį bylinėjimosi išlaidų.**

García-Valdecasas Cooke Labucka

Paskelbta 2006 m. gruodžio 13 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris Pirmininkas

E. Coulon J. D. Cooke

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės ..... II - 4930

I — Galvijų spongiforminės encefalopatijos ir naujos Creutzfeldt-Jakob ligos atmainos atsiradimas bei Bendrijos ir nacionalinės kovos su jomis priemonės II - 4930

II — Su ieškovais susijusios aplinkybės ir procedūros Prancūzijos administracinės ir teisminės valdžios institucijose ..... II - 4936

Procesas ir šalių reikalavimai ..... II - 4937

Dėl priimtinumo ..... II - 4939

I — Dėl pirmojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo tuo, kad netiksliai nurodytos esminės ieškinį grindžiančios faktinės ir teisinės aplinkybės ..... II - 4940

A — Šalių argumentai ..... II - 4940

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 4941

II — Dėl antrojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo tuo, kad ieškovai neišnaudojo turimų nacionalinių teisių gynimo priemonių ir kad yra ryšys su nacionalinėmis procedūromis ..... II - 4942

A — Šalių argumentai ..... II - 4942

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 4943

III — Dėl trečiojo nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo ieškinio senatimi ..... II - 4945

A — Šalių argumentai ..... II - 4945

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 4947

Dėl esmės ..... II - 4950

I — Dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės už institucijų atsakovių neteisėtą elgesį II - 4950

A — Šalių argumentai ..... II - 4950

1. Dėl neteisėtų veiksmų, kuriais kaltinamos Taryba ir Komisija ..... II - 4951

a) Dėl kaltinimo, susijusio su akivaizdžia vertinimo klaida, valdant GSE krizę ..... II - 4953

b) Dėl kaltinimo, susijusio su piktnaudžiavimu įgaliojimais ..... II - 4956

c) Dėl kaltinimo, susijusio su teisėtų lūkesčių ir gero administravimo principų pažeidimu ..... II - 4957

2. Dėl žalos buvimo ..... II - 4958

3. Dėl priežastinio ryšio buvimo ..... II - 4960

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 4964

1. Dėl nukentėjusių asmenų užsikrėtimo datos ir ligos inkubacinio laikotarpio ..... II - 4967

2. Dėl priežastinio ryšio tarp nurodomos žalos ir veiksmų, kuriais kaltinamos Taryba ir Komisija ..... II - 4969

a) Dėl tariamo vėlavimo uždrausti mėsos ir kaulų miltus ..... II - 4970

b) Dėl tariamo vėlavimo uždrausti naudoti SGM ..... II - 4974

c) Dėl kito elgesio, kuriuo kaltinamos Taryba ir Komisija ..... II - 4978

3. Išvada ..... II - 4979

II — Dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės nesant institucijų atsakovių neteisėto elgesio ..... II - 4980

A — Šalių argumentai ..... II - 4980

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 4982

Dėl bylinėjimosi išlaidų ..... II - 4983